

Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjerima portala index.hr i telegraf.rs

Ivančan, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:090843>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. 36_NOVD_2021

**Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjerima portala
index.hr i telegraf.rs**

Petra Ivančan, 0552/336D

Koprivnica, lipanj 2021. godine

**Sveučilište
Sjever**

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Diplomski rad br. 36_NOVD_2021

**Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjerima portala
index.hr i telegraf.rs**

Studentica

Petra Ivančan, 0552/336D

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, lipanj 2021. godine

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Petra Ivančan	MATIČNI BROJ	0552/336D
DATUM	6. 7. 2021.	KOLEGIJ	Rodni stereotipi i novinarstvo
NASLOV RADA	Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjerima portala index.hr i telegraf.rs		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Media Presentation of Ana Brnabić on the examples of the index.hr and telegraf.rs portals		

MENTOR	Lidija Dujčić	ZVANJE	docentica
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Željko Krušelj		
	2. doc. dr. sc. Krešimir Lacković		
	3. doc. dr. sc. Lidija Dujčić		
	4. doc. dr. sc. Irena Radej Miličić		
	5. _____		

Zadatak diplomskog rada

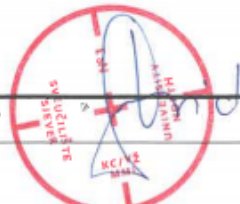
BROJ	36_NOVD_2021
------	--------------

OPIS

Tema ovoga diplomskog rada jest participacija žena i osoba homoseksualne orijentacije u politici. Na primjerima medijskog praćenja Ane Brnabić, prve žene i deklarirane pripadnice gay zajednice na mjestu srpske premijerke, istražuje se koliko novinari u svojim objavama potenciraju njezin spol i seksualnu orijentaciju, kako na to reagiraju čitatelji u komentarima na izabranim portalima te koliko sve to korespondira sa stavovima ispitanika u provedenom anketnom istraživanju.

U radu je potrebno:

1. Teorijski razmotriti ključne pojmove spola, roda, homoseksualizma.
2. Odrediti ulogu medija u kreiranju i distribuiranju stereotipa.
3. Definirati metodologiju istraživanja.
4. Analizirati medijske sadržaje prema postavljenim kriterijima.
5. Izvesti zaključke na temelju provedenih istraživanja.

ZADATAK URUČEN	7. 7. 2021.	POTPIS MENTORA	
----------------	-------------	----------------	--

Predgovor

Potaknuta diskriminacijom osoba LGBTQ zajednice i žena u medijima, odlučila sam istražiti koliko je situacija zaista loša na primjerima u hrvatskim i srpskim *online* medijima. Najbolji primjer za ovo istraživanje pronašla sam u predsjednici Vlade Republike Srbije Ani Brnabić koja je uspjela, na prostorima u kojima još uvijek vladaju homofobija i mizoginija, isplivati na površinu i postati jedna od važnijih političarki. Činjenica da je ona žena i pripadnica LGBTQ populacije na visokoj političkoj poziciji, na našim prostorima čini ovaj slučaj jednim od rijetkih, što me upravo i zaintrigiralo – posebno zato što su njezin dolazak na mjesto srpske premijerke mediji vrlo aktivno pratili.

Hrvatska je također imala i žene kao visokopozicionirane političarke (premijerku Jadranku Kosor i predsjednicu Kolindu Grabar Kitarović) i političare koji su se javno deklarirali kao pripadnici LGBTQ zajednice, ali nijedan od tih primjera nije usporediv s medijskim tragovima koje ostavlja Ana Brnabić.

Sažetak

Participacija žena i osoba homoseksualne orijentacije u politici još uvijek su tabu teme u konzervativnim balkanskim zemljama. Ana Brnabić primjer je žene koja se javno izjasnila kao pripadnica *gay* populacije, a ipak je izabrana na mjesto premijerke Srbije. Cilj je ovoga diplomskog rada istražiti način na koji su mediji pratili izbor Ane Brnabić za premijerku i kako su o tome izvještavali budući da je bilo primjetno naglašavanje – kako njezine seksualne orijentacije, tako i njezina spola.

U teorijskom dijelu diplomskog rada, uz dostupnu znanstvenu i stručnu literaturu, istraživat će se teme spola i roda, homoseksualizma, participacije homoseksualca u politici i na tržištu rada, staklenih stropova i participacije žena u politici. Jedan dio bit će posvećen i medijima kao glavnim kreatorima javnog mnijenja o ovakvim temama.

Istraživački dio rada čine analiza medijskih sadržaja i rezultata anonimnog *online* anketnog upitnika. S obzirom na to da je Ana Brnabić premijerka Srbije, a dijelom je i hrvatskog podrijetla, izabrana su dva iznimno praćena internetska portala za usporednu analizu – jedan srpski (telegraf.rs) i jedan hrvatski (index.hr) koji su praćeni u razdoblju od šest mjeseci (od svibnja do studenog 2017.). Objave koje su odabrane objavljene su prije izbora, za vrijeme i nakon izbora Ane Brnabić za premijerku Srbije. Portali su praćeni kako bi se potvrdile ili opovrgnule sljedeće hipoteze:

1. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju seksualnu orijentaciju Ane Brnabić.
2. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju spol Ane Brnabić.

Ključne riječi: mediji, LGBTQ, politika, žene

Summary

The participation of women and homosexuals in politics is still a taboo subject in conservative Balkan countries. Ana Brnabić is an example of a woman who publicly declared herself as a member of the gay population, and yet was elected as Prime Minister of Serbia. The aim of this thesis is to investigate the way in which the media had covered the election of Ana Brnabić as Prime Minister and how they reported on it, since there was a noticeable emphasis – both on her sexual orientation and her gender.

In the theoretical part of the thesis, in addition to available scientific and professional literature, topics of sex and gender, homosexuality, participation of homosexuals in politics and the labor market, glass ceilings and participation of women in politics will be explored. One part will be dedicated to the media as the main creators of public opinion on such topics.

The research part of the paper consists of the analysis of media content and the results of an anonymous online survey questionnaire. Given that Ana Brnabić is the Prime Minister of Serbia, and she is partly of a Croatian origin, two highly monitored Internet portals were selected for comparative analysis – one Serbian (telegraf.rs) and one Croatian (index.hr), which were monitored in the period from six months (May to November 2017). The selected announcements were published before, during and after the election of Ana Brnabić as Prime Minister of Serbia. The portals were monitored to confirm or refute the following hypotheses:

1. Journalists in the texts on the portals emphasize the sexual orientation of Ana Brnabić.
2. Journalists emphasize the gender of Ana Brnabić in articles on portals.

Key words: media, LGBTQ, politics, women

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Spol i rod.....	4
2.1. Rodni identitet, rodne uloge i seksualna orijentacija	4
2.2. Rodne razlike na tržištu rada	6
2.3. Stakleni strop, ljepljivi pod i šuplje cijevi	7
3. Diskriminacija	10
4. Žene u politici: Hrvatska i Srbija	12
5. Homoseksualnost.....	166
5.1. Homoseksualnost u politici	188
5.2. Homoseksualnost u medijima	199
5.2.1. Diskriminacija u medijima	211
6. Analiza medijskih sadržaja	233
6.1. Portal index.hr	233
6.2. Portal telegraf.rs	277
6.3. Primjeri s drugih portala.....	322
6.3.1. vecernji.hr.....	322
6.3.2. 24sata.hr	333
6.3.3. 24sata.rs.....	334
6.3.4. blic.rs.....	344
7. Komentari.....	366
7.1. Komentari na portalu index.hr	366
7.2. Komentari na portalu telegraf.rs	388
8. Analiza anketnog upitnika	411
9. Zaključak.....	544
10. Literatura.....	598
11. Popis slika i grafikona.....	654

1. Uvod

U današnje vrijeme, kada je lako anonimno iznijeti svoje mišljenje bez straha od utjecaja koje ono može imati na druge ili posljedica koje ostavlja, svjedoci smo pojave različitih stereotipa i predrasuda – kako u realnom životu, tako i u neizostavnom *online* svijetu. Stereotipi su proizvod čovjekovog načina razmišljanja i potrebe da pojednostavi svijet oko sebe. Oni su pojednostavljene slike o određenoj skupini ljudi ili pojedincu koje su temeljne na općem generaliziranju i mišljenju da svi dijele iste karakteristike. Nisu nužno negativni. S druge strane, predrasude su najčešće negativni stavovi prema određenoj skupini ljudi ili pojedincu na osnovi njegove/njihove pripadnosti određenoj društvenoj grupi. Počivaju na neutemeljenim stavovima i uzrok su negativnog ponašanja u društvu. Jedan od oblika takvoga negativnog ponašanja jest diskriminacija – svako nejednako ponašanje i dovođenje pojedinih osoba ili grupe ljudi u neravnopravan položaj zbog određenih osobnih karakteristika u koje, uz ostale karakteristike kao što su vjera, rasa, invaliditet, nacionalna pripadnost i drugo, pripadaju i seksualna orijentacija, spol i rodni identitet.

Iako je situacija oko predrasuda i stereotipa koji se odnose na rodni identitet i seksualnu orijentaciju nešto bolja nego prije, i dalje se oko tih tema vode žestoke rasprave. Kada razmišljamo o predrasudama i stereotipima, najčešće nam na um padnu oni vezani uz žene i osobe homoseksualne orijentacije, kojima smo najviše i okruženi. Žene su još uvijek okarakterizirane kao ljepši, nježniji i slabiji spol te su predodređene za brigu o obitelji i kućanstvu. Suprotno tome, muškarci su okarakterizirani kao jaki, sposobni i snalažljivi te uz to bolji politički vođe ili direktori od žena zbog čega moraju imati prednost na tržištu rada. Odmah nakon predrasuda o ženama dolaze i predrasude na temelju seksualne orijentacije. Naprimjer, predrasuda da su homoseksualne osobe prijatnija za crkvu, obitelj i društvo zato što je homoseksualnost „neprirodna“.

Primjetno je da svijet i dalje vodi borbu oko ovih tema pa su mizoginija i homofobija itekako prisutne i na Balkanu, u bivšim juglavenskim državama. Što se onda dogodi kada na mjesto premijerke Srbije dođe Ana Brnabić, žena i još pripadnica homoseksualne zajednice? Kako na taj događaj reagiraju „obični“ ljudi, a kako društvene mreže i mediji? Društvene mreže postale su danas jedan od glavnih oblika komuniciranja i izvora informacija. One, kao i mediji, imaju veliku ulogu u kreiranju mišljenja o pojedincima, grupama, događajima, fenomenima i sl. Oblikuju, dijele i prikazuju različite sadržaje. Ono što pritom čini bitnu

razliku između realnog i *online* svijeta jest anonimnost. Kontrola sadržaja na društvenim mrežama gotovo je nemoguća, stoga svatko pod krinkom anonimnosti na društvenim mrežama može napisati/objaviti doslovno što god želi. Zato se na društvenim mrežama susrećemo s govorom mržnje prema pojedincu ili određenoj skupini na temelju nekoga njezinog ili njihovog određenja. Mediji također sudjeluju u obrazovanju i oblikovanju društva. Oni utječu na kreiranje javnog mnijenja, što znači da njihov utjecaj može biti i pozitivan i negativan, ovisno o sadržaju. Ako medijski sadržaj favorizira i naglašava diskriminaciju ili nasilje, tada je utjecaj negativan i javno mnijenje se prema tome također mijenja. Negativnim pisanjem o ženama ili homoseksualnim osobama, mediji dakle izravno utječu na mišljenja svih onih koji ih čitaju. Problem se javlja zato što se istinitim smatra gotovo sve ono što mediji serviraju jer je njihova zadaća upravo istinito i točno izvještavati.

Cilj ovoga diplomskog rada jest prikazati način na koji mediji kreiraju sliku o Ani Brnabić, prvoj ženi na poziciji premijerke Srbije koja se izjasnila kao pripadnica homoseksualne orijentacije. Budući da je to u našim konzervativnim zemljama jedan od rijetkih slučajeva, zanimljivo je istražiti kako su mediji pratili izbore na kojima je Ana Brnabić dobila mandat za sastavljanje Vlade Republike Srbije. Kako bismo to provjerili, izabrana su dva najčitanija portala – hrvatski (index.hr) i srpski (telegraf.rs), koja su usporedno praćena u istom razdoblju od šest mjeseci (od svibnja do studenoga 2017.). S portala index.hr i telegraf.rs izabrano je osam tekstova koji su posvećeni Ani Brnabić, a u kojima je potom istraživano dolazi li do naglašavanja njezine seksualne orijentacije i spola. Osim ova dva portala, osvrnut ćemo se radi konteksta na još nekoliko praćenih portala – hrvatskih (vecernji.hr i 24sata.hr) i srpskih (24sata.rs i blic.rs). Na ovim portalima odabrano je pet tekstova u kojima se također istraživalo naglašavanje seksualne orijentacije i spola Ane Brnabić. Istraživanje se provodilo na medijskim sadržajima objavljivanim prije izbora, za vrijeme izbora i nakon izbora Ane Brnabić za predsjednicu Vlade Republike Srbije. Provedena je i anonimna *online* anketa, sastavljena od 20 pitanja koja obuhvaćaju stavove o ženama u politici, političarima homoseksualne orijentacije i načinu na koji mediji prezentiraju ove teme. U tom dijelu istraživačkog rada obuhvaćeni su i komentari koji se nalaze ispod tekstova na odabranim portalima kako bi se i u njima provjerilo naglašavanje seksualne orijentacije ili spola, odnosno utvrdilo koliko se svode samo na vrijeđanje.

Svrha ovoga diplomskog rada jest uvidjeti naglašava li se u izabranim medijskim sadržajima uvijek seksualna orijentacija i spol Ane Brnabić i kreiraju li mediji na taj način pogrešnu sliku o njoj. Ako se „normalnim“ smatra ne naglašavati heteroseksualnu

orijentaciju, znači li to da naglašavanjem homoseksualne orijentacije mediji potvrđuju ili sugeriraju njezinu „abnormalnost“.

U radu će biti ispitane dvije hipoteze:

1. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju seksualnu orijentaciju Ane Brnabić.
2. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju spol Ane Brnabić.

2. Spol i rod

Premda su pojmovi spola i roda općepoznati, većina ih zapravo ne zna razlikovati. „Spol je biološka kategorija, odnosno univerzalni pojam koji se temelji na biološkim i fiziološkim odrednicama na koje ne možemo utjecati. Njih primamo u trenutku začeća i one se ne mogu promijeniti. Te odrednice temelj su podjele ljudskih bića na žene i muškarce“ (Rupčić 2018: 184-185). Rod je pak složeniji pojam od spola i on nema specifično značenje. Rod se kao društvena kategorija odnosi na percepciju (vanjsku, društvenu, javnu) drugih o osobi određenog spola. Drugim riječima, rod se označavaju i vanjske odrednice kao što su naprimjer mediji, društvo i dr. koja obilježavaju i utječu na ljudsko biće kao ženu ili kao muškarca. Pojmom rod možemo utvrditi sve oblike, primjerice ponašanje, izgled, karakteristike koje se vežu uz ženski ili muški spol. „Svako društvo kreira vlastita pravila i rodne uloge povezane uz ponašanje žena i muškaraca pa samim time ono očekuje od žena i muškaraca da se ponašaju u skladu s unaprijed osmišljenim modelima ponašanja. Prema društvu muškarac se treba ponašati kao muškarac a žena kao žena, što god to označavalo“ (Rupčić 2018: 172).

Ako neka osoba izađe iz okvira društvenog shvaćanja muškarca i žene, društvo te pojedince osuđuje i odbacuje. Dobar primjer za to su i homoseksualne osobe samim time što ne poštuju model ponašanja koji se odnosi na to da žene smiju biti samo s muškarcima, a muškarci samo sa ženama. Javljaju se stereotipi i predrasude iz kojih proizlazi razlika u položaju muškaraca i žena prvenstveno na tržištu rada, a zatim i u ostalim javnim i privatnim segmentima života. Drugo pojmovno značenje roda odnosi se na subjektivni kriterij koji uključuje odraz osobnog doživljaja sebe. Tako shvaćen, rod je temelj rodnog identiteta.

2.1. Rodni identitet, rodne uloge i seksualna orijentacija

„Rodni identitet podrazumijeva vlastito rodno određenje i izražavanje, koje ne mora nužno ovisiti o spolu koji je upisan rođenjem, dakle rodni je identitet neovisan o biološkom spolu osobe. Rodni se identitet tiče svakoga ljudskog bića i ne znači samo binarni koncept ‘muškoga’ ili ‘ženskoga’ nego se proširuje i na ‘nove rodne identitete’ LGBTIQ populacije” (Rupčić 2018: 187). Više je čimbenika koji igraju ulogu u razvoju rodnog identiteta. Prvenstveno treba spomenuti socijalne, koji obuhvaćaju sve teze o rodnim ulogama, a odnose se na sve socijalno što se nalazi oko čovjeka i prati ga od djetinjstva do starosti. U socijalne

čimbenike svrstavamo školu, obitelj, medije, vršnjake, društvo, društvene medije i sl. Formiranje rodnog identiteta počinje od najranije dobi kada djetetov mozak najlakše prima i pamti informacije. Rodni identitet formira se ovisno o shvaćanjima i stavovima pojedinaca koji djecu odgajaju. Drugim riječima, djeca će razvijati svoj rodni identitet promatranjem i oponašanjem rodno povezanog ponašanja svoga socijalnog okruženja.

„Rodna uloga ovisi o vremenu i prostoru u kojem živimo i možemo je definirati kao sve ono što radimo, način na koji govorimo i ponašamo se, tj. način na koji svijetu dajemo do znanja da smo muško ili žensko“ (Arbanas 2016: 26). Rodne uloge uče se u procesima socijalizacije i odrastanja, a uključuju sva naša obilježja od toga kako govorimo, kako se odijevamo do naših interesa, zanimanja i sl. Rodna uloga ne mora se poklapati s rodnim identitetom i spolom. U našem društvu još uvijek se smatra „normalnim“ da muškarci trebaju raditi, a žene preuzeti brigu o obitelji i kućanstvu. Istodobno, sve je više primjera da se žene odlučuju za karijeru i posao, a brigu o obitelji i kućanstvu preuzimaju muškarci. Za žene se također podrazumijevalo da uvijek moraju biti sređene i našminkane dok se u posljednje vrijeme pojavljuje i velik broj muškaraca koji se uređuju i šminkaju. Takvi muškarci pokazuju žensku rodnu ulogu uz muški spol i muški rodni identitet. U našem društvu, koje je još uvijek konzervativno, to uglavnom izaziva čuđenje i negodovanje dok je u liberalnijim društvima takvo ponašanje potpuno prihvatljivo.

Seksualna orijentacija odnosi se na seksualnu, fizičku i emocionalnu privlačnost koju pojedinac ima prema osobama istog ili različitog spola i roda. Kada pojedinca na navedeni način privlače osobe različitog spola, radi se o heteroseksualnosti; ako pojedinca privlače osobe istog spola, to se naziva homoseksualnošću; kod biseksualnosti pojedinca privlače osobe oba spola; pojedinac koji pak ne osjeća seksualnost ni prema komu ili kojemu seksualnost nije ni od kakve važnosti, naziva se aseksualnim. Seksualna orijentacija uključuje više faktora: ponašanje, fantazije, emocionalan odnos, samoizjašnjavanje i samoodređenje. „Kod većine ljudi, spol, rod i seksualna orijentacija su komplementarni (primjerice: osoba ženskog spola, ženskog roda, heteroseksualne orijentacije), no otprilike 10% osoba ima različite kombinacije spola, roda i orijentacije. Odnos roda i seksualne orijentacije nešto je više povezan kod muškaraca nego kod žena pa će 51% transrodnih dječaka i svega 6% transrodnih djevojčica u odrasloj dobi biti homoseksualne orijentacije.“¹

¹ <https://www.bib.irb.hr/845328>

2.2. Rodne razlike na tržištu rada

Od malena djeca prolaze kroz pripremu za životne uloge koje ih čekaju. U najranijoj dobi glavnu ulogu u tom procesu oblikovanja imaju njihovi roditelji ili skrbnici, a zatim i obrazovni sustav i, kao što je već navedeno, različiti vanjski utjecaji kojima pripadaju i mediji – osobito danas sveprisutni internet. Možda zvuči pretjerano, ali već je kroz igrice i crtiće moguće uočiti rodne razlike, primjerice u izgledu i načinu ponašanja muških i ženskih likova. Stereotipne podjele zamijećene su i u igračkama, odjeći, izražavanju emocija... Dječake od malena uče da budu jaki i čvrsti, da ne pokazuju osjećaje i da je sramota plakati. S druge strane, djevojčice uče da budu nježne, emotivne i ponašaju se „kao dame“. Za djevojčice se sramotnim smatra ako iskazuju ljutnju i bijes.

„Društvene zajednice obuhvaćaju osnovne činjenice o funkciji spola sistemom društvenih pravila i običaja koji se odnose na to što muške i ženske osobe trebaju biti i činiti.“² U procesu svladavanja ovog sustava djeca uče prepoznavati obilježja (ponašanje, atributi) koja su tipična i koja se smatraju adekvatnim za muškarce i žene. Osim toga, uče što smiju raditi odnosno koje je željeno i općeprihvaćeno ponašanje. „Odgoj je rodno različit, a to govore i relativno novija istraživanja koja pokazuju kako su očevi emocije vezane uz tugu i strah kod djevojčica nagrađivali, a kod dječaka kažnjavali.“³ Kada se generalno promotri situacija prevlasti muškaraca u poslu, moguća povezanost kontrole emocija i kasnije poslovne nadmoći postaje sve istaknutija. Takva rodna socijalizacija pogoduje održavanju patrijarhata i neravnopravnosti.

„Jedna od najznačajnijih karakteristika modernizacijskih i postmodernizacijskih procesa na tržištu rada svakako je ulazak žena u velikim brojevima na to tržište, kao rezultat širenja industrijalizacije, globalizacijskih procesa te emancipacijskih ženskih pokreta. Participacija žena na globalnom tržištu, kao i tipovi posla koje žene obavljaju, a koji su rodno segmentirani, ostaju važna odrednica u današnjoj globalnoj ekonomiji“ (Galić 2011: 25).

Žene su u prošlosti, zbog dominantnog patrijarhata, smatrane odgovornim za kućanstvo i brigu o obitelji. „Njihov rad tradicionalno se odvija u privatnoj, kućanskoj sferi, nije plaćen i ne donosi izravan profit, obavlja se iz ‘ljubavi’ ili bračne dužnosti te se stoga smatra manje važnim i vrijednim, ‘nevidljivim’“ (Grdešić 2020: 21). Muškarci su pak, s druge strane, prozvani skrbnicima i glavama kuće. Ipak, s vremenom žene su se počele probijati na tržište

² <https://www.zadarskilist.hr/clanci/08092011/rodna-socijalizacija---cuvar-poretka--ili-razvojni-kamen-oko-vrata>

³ ibid.

rada, gdje ih je opet čekala podjela prema rodnim razlikama – utemeljenim na pretpostavkama da su razlike između muških i ženskih spolnih uloga prirodne i biološke. Rezultat ovih pretpostavki pojava je stereotipa vezanih uz različita zanimanja, prema kojima primjerice ženama ne priliče teški fizički poslovi, kao što ni muškarcima ne priliči da budu prodavači, šminkeri i sl. Sve to prati i rodni jaz između plaća, prisutan i danas. Žene su naime za svoj rad manje plaćene od muškaraca, često i zbog pretpostavke da je njihov posao manje vrijedan.

Bez obzira na napredak koji su žene ostvarile probijanjem na tržište rada i pariranjem muškarcima, i dalje se osjeća nejednakost kada govorimo o zanimanjima i radu, a žene se susreću i s diskriminacijom na radnom mjestu. Promjene (strukturalne i društvene) koje su se dogodile nisu isto utjecale na žene i muškarce. Iako su se žene izborile na bolje radne pozicije te rade u istom omjeru (ili većem) kao muškarci, njihov se doprinos brizi o obitelji i kućanstvu nije smanjio. Često do osuda i diskriminacije dolazi i kada se žena odluči za poslovnu karijeru pa time obitelj stavi u drugi plan, što je kod muškaraca potpuno prihvatljivo, dok se kod žene smatra čak i moralno upitnim. „Problem ne leži u količini posla koji žene obavljaju, već u nejednakim i neravnopravnim pozicijama moći žena i muškaraca na tržištu rada – kako u pogledu područja rada i vrsta posla koju obavljaju, tako i u pogledu mogućnosti napredovanja ili čak konkretnih oblika diskriminacija kojima su izloženi“ (Galić 2011: 44). Problemi usklađivanja posla s obiteljskim obavezama koji primarno prate žene tako se pokazuju ključnim mjestom borbe protiv neravnopravnosti i diskriminacije žena na tržištu rada.

2.3. Stakleni strop, ljepljivi pod i šuplje cijevi

Stakleni strop izraz je koji se koristi za prepreku s kojom se žene suočavaju u pokušaju napredovanja na radnom mjestu. Te prepreke često su nevidljive običnom promatraču, a odnose se na nepravdu i diskriminaciju prisutnu na radnom mjestu. Konkretno, riječ je o ženama koje ne mogu ostvariti napredak u poslu u kojemu su s druge strane muškarci na vodećim položajima. Iako je situacija, kada govorimo o rodnim podjelama posla i napredovanju žena, u današnje vrijeme bolja nego prije, problem staklenog stropa i danas je prisutan u velikom broju tvrtki. Žene se susreću s različitim oblicima omalovažavanja i diskriminacije, a to sve proizlazi iz stereotipa i predrasuda. Većina se i dalje vodi time da su žene predodređene za kućanstvo i brigu u obitelji, što nerijetko ima presudnu ulogu u odluci o

zapošljavanju žena. Poslodavci češće zapošljavaju muškarce jer se od njih očekuje potpuna posvećenost poslu dok su ženama trudnoća, briga za obitelj i kućanstvo zapravo barijera istoj toj posvećenosti.

Postoji nekoliko razloga zbog kojih dolazi do ovakvog ponašanja prema ženama (Jergovski 2010: 403-412). Primjerice, takav je problem uključivanja žena u muške grupe što utječe na sklapanje poznanstava i primanja informacija bitnih za napredak. Također, raširene ili općeprihvaćene predrasude o tome da žene nisu jednako kvalitetne kao muškarci ili da nisu dovoljno ambiciozne. Nadalje, problem je nedostatak uzora jer je broj žena na vodećim pozicijama ne samo nedovoljan, nego i nedovoljno poticajan za druge žene. Jergovski (ibid.) navodi i nekoliko zanimljivih primjera od kojih ćemo izdvojiti jedan: kada muškarac traži detaljne podatke, smatra se da je analitičan; a kada ih žena traži, smatra se da cjepidlači. Važna stavka jest i borba između prioriteta. Uvriježeno je naime mišljenje da žene moraju birati između obitelji i karijere jer je to dvoje neusklađeno. Temelj je takvog mišljenja pretpostavka da će obitelj imati veliki utjecaj na posao koji žena obavlja.

Osim staklenog stropa postoji još nekoliko pojmova kojima se opisuju isti problemi. Primjerice, ljepljivi pod predstavlja također barijeru koja spriječava žene da ostvare svoj potencijal i napreduju u poslu bez obzira na to koliko su obrazovane i sposobne. Može se promatrati kao pojam suprotan staklenom stropu jer je u pitanju raspodjela plaća prema kojoj žene ostaju na dnu dok su muškarci na vrhu ljestvice. I šuplje cijevi označavaju osipanje žena u nekim područjima znanosti, prije svega tehnologije, strojarstva i matematike koja se tradicionalno smatraju muškim.⁴ Premda žene čine više od polovice studenata koji stječu doktorat u ovim područjima, većina ipak ne uspijeva postići fakultetske pozicije u akademskim krugovima. Svi ovi termini odnose se na „nevidljive“ barijere koje se nameću ženama i koje ih sputavaju u njihovom napretku. Većina žena ne može ostvariti svoj potencijal, a rijetke su one koje se bez ikakvih problema probiju na neke više i bolje plaćene pozicije.

Ravnopravnost spolova narušava se nizom čimbenika. Glavni problem predstavljaju ukorijenjena organizacijska i kulturna uvjerenja, pristranost, društvene norme i neznanje. U posljednjih pedesetak godina podrška u napretku žena (socijalna i zakonodavna) sporo se ali značajno razvila, no žene i dalje ne dosežu vrh u svojim profesionalnim zanimanjima. Neka su pitanja vezana posebno uz zapošljavanje žena u industriji duboko ukorijenjena i zaronjena

⁴ <https://objektivno.hr/vise-zena-na-visokim-pozicijama-jamci-bolje-rezultate-tvrtke-61239>

u povijest, tako da kratkoročna rješenja ne funkcioniraju. Da bi bilo koja inicijativa bila učinkovita, potrebne su dugoročne strategije koje zagovaraju promjene, kao što su to primjerice programi koji poučavaju žene o karijerama, mentorstva i partnerstva za stjecanje novih vještina i sl.

3. Diskriminacija

Diskriminacija na radnom mjestu još uvijek nije iskorijenjena, a odnosi se na svako pravljenje razlike i različito tretiranje pojedinca na temelju neke njegove osobine. Jedan od značajnijih problema jest nedovoljno razumijevanje pojma diskriminacije, posebno u području zapošljavanja i rada, slabo poznavanje važnih zakona i institucija, kao i prava. Diskriminacijom na radnom mjestu i pri zapošljavanju pogođena su oba spola, ali žene su ipak izložnije jer diskriminaciju izazivaju tradicionalne predrasude i stereotipi o ženama, njihovoj društvenoj ulozi, interesima i radnim sposobnostima. Dva su oblika diskriminacije: izravna i neizravna.

„Izravna diskriminacija postoji kada se čimbenici koji nisu vezani za zasluge, sposobnost ili potencijal osobe ili skupine koriste kao osnovni razlog za nepovoljno postupanje prema tim osobama ili skupinama. Diskriminacija je izravna kada je postupanje uvjetovano nekim od diskriminatornih osnova kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.“⁵ Najbolji primjer za izravnu diskriminaciju je nezapošljavanje žena u dobi između 24-32 godine zbog pretpostavke da će u tom periodu zasnovati obitelj. Također, i nezapošljavanje zbog „rizika“ od porodiljnog. Često se ženama ne produžuje ugovor nakon trudnoće, a za poslodavca rizik predstavlja i pretpostavka da će žene koristiti bolovanje radi brige o djeci.

„Neizravna diskriminacija postoji kada neutralna pravna norma, kriterij ili praksa stavljaju osobe jednog spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola.“⁶ Ovdje ćemo kao primjer navesti kriterij radnog staža na kojemu poslodavci često inzistiraju ili ga koriste kao uvjet napredovanja. To stvara veći problem za žene jer je njihovo radno iskustvo kraće zato što češće izbjavaju s tržišta rada zbog nejednake raspodjele obveza vezanih uz brigu za obitelj. Stoga će primjena kriterija radnog iskustva kao kriterija za napredovanje više odgovorati muškarcima nego ženama. Uzmimo za primjer diskriminaciju televizijskih voditeljica i novinarki. Sasvim je jasno vidljivo koliku prednost imaju voditeljice i novinanke mlađe dobi. Cilja se na ljepotu i privlačnost te se upravo njih koristi kao kriterij za veću gledanost. Bez obzira na iskustvo i profesionalnost, starije voditeljice i novinanke nerijetko će biti zamijenjene mlađima – za razliku od svojih muških kolega! Neka nam primjer budu Mirko Fodor i Duško Ćurlić, obojica u pedesetima, koji i dalje rade kao „vječni“ voditelji na

⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_85_2728.html

⁶ <https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova>

javnoj televiziji. Možemo li očekivati da i oni budu zamijenjeni mlađim voditeljima? Ili samo zaključiti kako diskriminacija „vrišti“ iz ovog primjera.

4. Žene u politici: Hrvatska i Srbija

Žene su tek nakon Drugoga svjetskog rata u većini Europe dobile pravo glasa. Za ulazak u politiku i sudjelovanje u izvršnoj vlasti trebalo je ipak puno više vremena. Politika se oduvijek smatrala muškim poslom, a taj stereotip prevladava i danas. S druge strane, usprkos svim zaprekama koje se nalaze pred ženama u njihovom uključivanju u politiku, nikada u povijesti na visokopolitičkim dužnostima, u parlamentima, na predsjedničkim i premijerskim pozicijama nije bilo toliko žena kao danas.

Da bi se situacija takvom održala, ženama je potrebno olakšati na puno frontova. Na ženama nikada ne bi trebao biti teret izbora između obitelji i posla. Žene bi se u većem broju kandidirale kada bi im se osigurali bolji ili samo isti uvjeti kao muškarcima i kada rodna razlika ne bi bila tolika. Nordijske zemlje koje su osigurale takve uvjete bilježe veću prisutnost žena u politici. Jaz u plaćama također ima veliki utjecaj na uključivanje žena u politiku – ako su žene manje plaćene za isti rad nego muškarci, njihova volja i želja za tim radom se smanjuje. Još uvijek su žene te od kojih se očekuje da brinu o djeci i kućanstvu i one su samim time osuđene na privatnu sferu života, dok je za muškarce „normalno“ da zarađuju za obitelj. Ti stereotipi prisutni su i kada je riječ o politici, a društvo problem u stereotipima ne vidi i ne radi na tome da se stereotipi uklone. Ženama je jako teško ovu situaciju promijeniti pa najčešće od toga i odustanu.

Također, na muškarce u politici gleda se drugačije nego na žene – dok se kod muškaraca prate poslovni potezi, kod žena se najčešće prati samo izgled; što se najjasnije može vidjeti u medijima. Uzmimo za primjer bivšu hrvatsku predsjednicu Kolindu Grabar Kitarović koja je bila najpoznatija po svojim odjevnim kombinacijama i koju su ne samo naši nego i strani mediji prozvali „barbikom“. Ništa bolja situacija nije bila ni s prvom hrvatskom premijerkom Jadrankom Kosor koja je u medijima bila najvidljivija po broševima. No, bez obzira na sve prepreke, broj žena u politici u svijetu ipak raste – izdvojit ćemo nekoliko pozitivnih primjera: Ursula von der Leyen aktualna je predsjednica Europske komisije, Angela Merkel još uvijek njemačka kancelarka, Ellen Johnson Sirleaf postala je predsjednica Liberije, što je vrlo zanimljivo s obzirom na to da žene u nekim afričkim zemljama imaju manja prava nego li muškarci, Christine Lagarde direktorica je Međunarodnog monetarnog fonda itd.

Doneseni zakoni i politike koje imaju za cilj uspostaviti ravnopravnost spolova ne provode se dosljedno na svim razinama, a zbog nedostatka sankcija u nekim slučajevima ostaju samo mrtvo slovo na papiru. Nužna je promjena patrijarhalnih odnosa u društvu koje

karakteriziraju nejednaki odnosi moći između muškaraca i žena. Potrebno je podizanje svijesti javnosti o važnosti rodne ravnopravnosti kao temelja za razvoj demokratskog i pravednog društva. Unatoč načelnoj motiviranosti žena, njihova je politička participacija i dalje nedovoljna. Žene u principu pokazuju zainteresiranost za politiku, ali se jako teško odlučuju za politički aktivizam – kako zbog društvenih predrasuda, tako i zbog opterećenosti obiteljskim obavezama.

Kada govorimo o ženama u politici u Hrvatskoj, možemo primijetiti da su također zainteresirane za participaciju, ali se na to teško odlučuju. Položaj žena u hrvatskom društvu općenito nije na odgovarajućoj razini i zbog toga bi prvenstveno trebalo donijeti novu Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova. Za poboljšanje pozicije žena u politici u Hrvatskoj gotovo se ništa ne poduzima. Predložena je Strategija Europske unije za ravnopravnost spolova čiji je cilj političko osnaživanje žena, odnosno postizanje ravnopravnosti i rodne ravnoteže u odlučivanju i politici, no ona nije još usvojena. Ni zastupljenost žena u Hrvatskom saboru nije se znatno povećala. „Danas se Hrvatska nalazi na 97. mjestu svjetske ljestvice zastupljenosti žena u parlamentima, uz Rumunjsku, Honduras, Maroko i Pakistan.“⁷

Zastupljenost žena u predstavničkim tijelima na nižim razinama također nije najbolja. „Temeljem rezultata lokalnih izbora iz 2017. udio izabranih žena u svim predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica lokalne i regionalne samouprave je 24,4%, iako su žene na listama bile zastupljene s 41,7%. Isto tako, činjenica je da je položaj žena u našem društvu u regresiji te pojedina stečena prava (kao što je pravo na izbor) sada se žele osporiti – što, naravno, utječe i na položaj žena u politici.“⁸ Što se tiče lokalnih izbora 2021. godine, na njima je sudjelovalo 14% više muškaraca nego žena. Najlošije su pritom stajale Dubrovačko-neretvanska, Splitsko-dalmatinska, Zadarska i Vukovarsko-srijemska županija u kojima nije ispoštovana rodna kvota. Rezultati ovih županija nisu bili bolji ni na prošlim izborima. Kvote su, pak, ove godine ispoštovale Krapinsko-zagorska i Bjelovarsko-bilogorska županija. „Ono što je iznimno zanimljivo jest da niti jedna kandidacijska lista nije imala manje od 40% zastupljenosti muškaraca.“⁹

Nije poznato jesu li kazne za kršenje kvota provedene. Kako bi se položaj žena u politici, ali i općenito u društvu poboljšao, važno je raditi na nekim bitnim temama kao što su

⁷ <https://www.libela.org/sa-stavom/10725-zene-u-politici-nisu-dekorativna-kulisa-niti-je-rodna-ravnopravnost-floskula/>

⁸ ibid.

⁹ <https://www.zeneimediji.hr/lokalni-izbori-2021-kvote-o-zastupljenosti-spolova-korist-ili-problem/>

„jednakosti plaća, zaštite od rodno uvjetovanog nasilja, zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja, borbe protiv spolne diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i seksizma, teme socijalnih prava, pravde i sigurnosti, obrazovanja itd.“¹⁰ Nasuprot tome, žene su bile suočene s različitim diskriminirajućim izjavama političara i političarki. Uzmimo za primjer izjavu kandidatkinje Desne lige Ive Majčice: „Drage žene (niste mi sve drage, ali pravimo se da jeste), od kada su nam muškarci dali pravo glasa svijet je otišao naopako. Nadam se da će na vlast doći ekipa i vratiti nas na tvorničke (Božje) postavke”¹¹; ili podsjetimo na najpoznatiju izjavu saborskog zastupnika Ante Kovačevića: „Bog je ženu stvorio za madraca, a ne za mudraca.“¹² Obje izjave pokazuju stavove o ženama u hrvatskoj politici. Prema njima, žene se i dalje smatraju nedovoljno vrijednima ili nesposobnima za posao koji bi muškarci obavljali bolje. Riječ je dakako o čistim primjerima diskriminacije žena. Demokratska stranka žena predložila je zato 2015. godine Ustavnom sudu mijenjanje Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski sabor.

Srbija je za razliku od Hrvatske ove godine povećala kvotu žena u politici na 40%. „Već sada su u njihovoj skupštini 93 zastupnice po čemu je Srbija na 25. mjestu od 190 zemalja po broju žena u parlamentu.“¹³ Prijedlog za izmjenu postotka žena iznijela je zastupnica Gordana Čomić čiji je cilj u budućnosti ovaj postotak podignuti na 50% kako bi broj muških i ženskih zastupnika u Srbiji bio isti. Srbija je, što se tiče rodne ravnopravnosti, od 2014. do 2016. godine znatno napredovala. Udio žena među ministrima za 2014. godinu iznosilo je 21%, a dvije godine nakon toga 25,5%. „Srbija je 2016. godine postala prva zemlja izvan Europske unije koja se priključila mjerenju godišnjeg napretka zemalja pod nazivom Indeks rodne ravnopravnosti, koje provodi Europski institut za rodnu ravnopravnost.“¹⁴ Posljednji podaci iz Indeksa rodne ravnopravnosti Srbije pokazuju jako dobar rezultat (67,4 boda) kojim je Srbija pokazala da je bolja od polovice zemalja Europe. Do velikih promjena došlo je nakon izbora 2016. godine kada je pet žena dospjelo na visoke položaje, a najviše reakcija izazvala je Ana Brnabić koja je tada izabrana za premijerku. Analitičarka Nacionalne koalicije za decentralizaciju Tatjana Đukić smatra da se autorativna politička kultura temelji na patrijarhatu koji je usađen duboko u svim sferama te ima veliki utjecaj na položaj žena u

¹⁰ ibid.

¹¹ <https://www.24sata.hr/news/otkad-su-nam-muskarci-dali-pravo-glasa-svijet-je-naopako-701788-floskula/>

¹² <https://www.index.hr/vijesti/clanak/HSP-u-AS-pristupio-Anto-Kovacevic-poznat-po-sloganu-Bog-je-zenu-stvorio-za-madraca-a-ne-mudraca/838073.aspx>

¹³ <https://www.danas.rs/bbc-news-serbian/izbori-2020-zene-i-politika-u-srbiji-mnogo-ljudi-mi-je-reklo-da-mi-tako-nesto-nije-trebalo-u-zivotu/>

¹⁴ <https://www.danas.rs/bbc-news-serbian/izbori-2020-zene-i-politika-u-srbiji-mnogo-ljudi-mi-je-reklo-da-mi-tako-nesto-nije-trebalo-u-zivotu/>

srpskoj politici. Sve ono što slijedi iz autorativne politike – nasilje (psihičko i fizičko), mizoginija, seksizam itd. sprječava žene u probijanju na više političke pozicije, kao i u politiku uopće.

5. Homoseksualnost

Homoseksualnost je romantična i seksualna privlačnost ili seksualno ponašanje među pripadnicima istog spola. Povijest pokazuje da su homoseksualnost najviše osuđivale i diskriminirale religije. „Na prijelazu stoljeća, u vrijeme kada se sve više liječnika okretalo izučavanju, kako su oni to zvali, seksualnih perverzija, istospolna prilačnost bila je tek jedna od mnogih zbrčkanih sklonosti, poput mazohizma i sadizma, voajerizma i egzibicionizma, algolagnije (uživanje u boli) i fetišizma. Oko 1900. nitko nije mogao predvidjeti da će se u budućnosti čitav seksualni univerzum organizirati oko homoseksualnih i heteroseksualnih kao najvažnijih suprotnosti“ (Herzog 2015: 34). Situacija se počela mijenjati tijekom šezdesetih godina 20. stoljeća. Tada, zaslugom Pokreta za prava građana u Americi, nastaje homoseksualni aktivizam. U lipnju 1969. godine u baru za homoseksualce dogodio se povijesni događaj, kasnije poznat kao „Pobuna Stonewall“. Riječ je bila o pobuni koju su pokrenuli homoseksualci protiv policije potaknuti godinama zlostavljanja, diskriminacije i maltretiranja, što je postalo temelj pokretu za prava homoseksualaca. Od tada se u svakom većem gradu diljem svijeta lipanj i srpanj slave kao mjeseci „Gay Pridea“ kako bi se odala čast „Pobuni Stonewall“ (Cohen 2013: 26-29).

Homoseksualci su nakon toga shvatili da moraju promijeniti javno mnijenje o homoseksualnosti kako bi bili prihvaćeni te počinju s osnivanjem organizacija kao što su Nacionalne borbene skupine gejeva i lezbijki, Pravni obrambeni fond Lambda, Kampanje za ljudska prava i mnoge druge. Godine 1989. Marshall Kirk i Hunter Madsen objavljuju knjigu o homoseksualnom identitetu *After the ball: How the America Will Conquer Its Fear and Hatred of Gays in the '90s (Poslije bala: kako će Amerika u devedesetima pobijediti strah od homoseksualaca i mržnju prema njima)* – naglašavajući da homoseksualnost nije ono što homoseksualci rade, već ono što jesu i kakvim ih je Bog stvorio; zato su odlučili homoseksualnost prikazati kao stanje, a ne kao problem jer se problem može popraviti, a stanje se mora prihvatiti. Analizirali su i predrasude prema homoseksualcima, obilježene nelogičnim emocijama i automatskim reakcijama na emocionalnu uvjetovanost, koja je otporna na argumente. Smatraju da se ljudi boje onoga što ne razumiju, da je mržnja prema homoseksualcima naučena, a ono što je naučeno može se i zaboraviti. Tri su faze potrebne, prema ovim autorima, da se promijeni ljudsko razmišljanje i da ljudi počnu doživljavati osobe homoseksualne orijentacije kao nešto prirodno. Te tri faze jesu sljedeće:

1. Smanjiti osjetljivost;

2. Izazvati pomutnju;
3. Postići preokret.

Prva faza (smanjivanje osjetljivosti), odnosi se na stalno prikazivanje homoseksualnosti u medijima koje bi smanjilo osjetljivost do te mjere da bi ljudi mislili kako je homoseksualnost samo još jedna „normalna“ pojava na svijetu. Praksu ove faze možemo primijetiti u današnje vrijeme jer sve češće možemo vidjeti homoseksualne osobe na televiziji, u filmovima i serijama, na portalima, u novinama i časopisima, u vjerskim institucijama, znanosti, školama, politici itd. Međutim, to prikazivanje nailazi na dvostruke kritike. S jedne strane, došlo je do prihvatanja ovakvog sadržaja. S druge strane, konzervativnija publika ovaj sadržaj smatra nametanjem nečega „neprirodnog“ uporno ignorirajući argument da ako u društvu postoji od 7 do 10 posto homoseksualaca, nije realno imati medijski sadržaj u kojem barem jedna osoba nije ove orijentacije.

Cohen daje dobru usporedbu kada opisuje drugu fazu. Za njega je druga faza (izazivanje pomutnje) poput bacanja pijeska u mehanizam sata koji služi za sprječavanje predrasuda. Izazivanje pomutnje primjenjuje pravila asocijativnog uvjetovanja (psihološkog procesa u kojemu, kada dva predmeta uzastopno stavljate zajedno, osjećaji vezani za jedan prelaze na drugi) i direktnoga emocionalnog oblikovanja (urođene sklonosti ljudskih bića da osjećaju ono što misle da drugi osjećaju). Taj se učinak postiže bez povezanosti s činjenicama, s logikom ili s dokazima, pomoću ponavljana emocionalnog uvjetovanja. Na isti se način može izgraditi stajalište neke osobe, bez obzira na to je li ta osoba toga svjesna ili ne. Nakon toga dolazi do postizanja preokreta – treće faze, kada se zupčanci sata okrenu u suprotnu stranu. Radi se o okretu emocija, misli i volje pomoću planiranoga psihološkog napada u obliku propagande koja će se servirati naciji u medijima. Cilj je srušiti mehanizam predrasuda i okrenuti ga u svoju korist tako što će se primjenjivati isti procesi koji su u početku rezultirali mržnjom kako bi se ta mržnja pretvorila u topao odnos prema homoseksualcima. Ukratko, ako smanjenje osjetljivosti pokvari sat, a pomutnja ubaci pijesak u zupčanike, preokret okreće oprugu tako da kazaljke krenu naopako. Dugoročni je cilj koristiti medije kako bi preobratali javnost tako da ona potpuno prihvati homoseksualnost. „Homoseksualci traže tu vrstu podrške i prihvatanja, što se vidi iz njihove želje da njihove veze budu zakonski priznate kao brak ili da im bude dopušteno posvajati djecu.“ (Reilly 2016: 19)

5.1. Homoseksualnost u politici

Tek 2009. godine dogodio se prvi slučaj izjašnjavanja političara o pitanju seksualne orijentacije. Radilo se o političarki Jóhanni Sigurðardóttir, koja je bila izabrana na mjesto premijerke Islanda i tada je postala prva otvoreno LGBTQ osoba na svijetu koja obavlja tu funkciju. Sa svojom je partnericom bila u registriranom partnerstvu od 2002. godine, a u brak su ušle 2010. godine kada je Island odobrio istospolne brakove. Nakon toga, 2011. godine, belgijski političar homoseksualne orijentacije, Elio Di Rupo, postaje premijer. Dvije godine nakon toga u Luksemburgu i Xavier Bettel postaje premijer. Nakon što su u Luksemburgu odobreni istospolni brakovi, Bettel se oženio belgijskim arhitektom Gauthierom Destenayom. Nacionalno poznat političar o čijoj se homoseksualnosti otvoreno razgovaralo bio je i Guido Westerwelle, bivši ministar vanjskih poslova SR Njemačke. Prije njega svoju su seksualnu orijentaciju javno potvrdili Klaus Wowereit i Ole von Beust. Irska, koja se smatra konzervativnom katoličkom zemljom, dobila je *gay* premijera Lea Varadkara koji je bio desničar iz stranke Fine Gael. Konačno, i u konzervativnoj Srbiji za premijerku je izabrana Ana Brnabić – deklarirana lezbijka.

U Hrvatskoj politici prvi su „izišli iz ormara“ kandidati na izborima za predstavnike u Europskom parlamentu 2013. godine – Damir Hršak (kandidat Laburista) i stručnjakinja za EU projekte Sanja Galeković (OraH), koji nisu opće skrivali svoju seksualnu orijentaciju. Ipak, teško je reći jesu li upravo iz toga razloga (ili ne) doživjeli neuspjeh u pokušaju ulaska u visoku politiku. Četiri godine nakon toga za gradonačelnika Varaždina kandidirao se Damir Habijan, kojega je homoseksualcem deklarirao njegov protukandidat. Za Sabor se također kandidirao i Vinko Kalinić, javno se deklariravši kao homoseksualac, a u jednom od intervjua izjavio je: „Moja kandidatura i politička aktivnost nemaju veze sa mojom homoseksualnošću i nikako ne želim da se to povezuje. Imao sam hrabrosti ili bolje rečeno dovoljno iskrenosti da javno kažem Gay sam, pa što!? Upravo to i jeste moja politička platforma, iskrenost. Naravno da sam zbog toga izazvao veću pažnju javnosti, ali to je opet dio mene i od toga se ne može pobjeći. Moja homoseksualnost je dio moje intime, a politika je nešto sasvim drugo.”¹⁵ Jedan od poznatijih primjera u Hrvatskoj bio je i slučaj zastupnika SDP-a Domagoja Hajdukovića koji je dospio u medije zbog sukoba s partnerom, u lipnju 2020. godine, iako se do tada nije znalo da je Domagoj Hajduković homoseksualac. U intervjuu objavljenom u Večernjem listu, Domagoj Hajduković komentirao je cijeli slučaj nasilja, ali i to kako se njegova stranka

¹⁵ <https://www.zagorje.com/clanak/vijesti/vinko-kalinic-prvi-deklarirani-homoseksualac-u-saboru>

ponijela prema informaciji da je *gay*. Prvenstveno navodi kako svoju seksualnu orijentaciju nije skrivao zbog straha od reakcije SDP-a, već zbog osobnih razloga. U izjavi navodi i kako u SDP-u nikada nije osjetio mržnju prema *gay* populaciji te da je stranka stala iza njega u potpunosti opravdavajući ono što i promovira – nije bitno koje si vjere, nacionalnosti ili spolne orijentacije.

Seksualna orijentacija dio je intime koju ne bi trebalo posebno naglašavati. No, mediji i danas rade upravo suprotno – apostrofiraju pripadnike LGBTQ zajednice kao „drugačije“, nerijetko sasvim izvan konteksta.

5.2. Homoseksualnost u medijima

U današnje vrijeme uloga i utjecaj medija veći su nego ikad prije. Zadaća medija je informirati javnost o onome što se događa, odnosno izvještavati o temama od javnog interesa. „Mediji imaju svoje korijene u počecima društvenih zajednica u kojima je postojala potreba za javnim priopćavanjem informacija“ (Juričić 2017: 128). Proces informiranja istodobno znači i oblikovanje javnog mnijenja publike koja svoja uvjerenja i stavove gradi kao odgovor na medijske poruke. Izravno iskustvo, znanje iz drugih izvora i logika nekoliko su čimbenika koji pridonose prihvaćanju ili odbijanju medijskih poruka. Mediji imaju ogromnu odgovornost za pružanje činjeničnog izvještavanja koje ne odražava mitove ili stereotipe, ne potiče generalizaciju niti širi dezinformacije. Mediji imaju i pozitivnih i negativnih strana pa prema tome mogu negativno ili pozitivno utjecati na publiku. „Pozitivan utjecaj medija ogleda se u stjecanju znanja i umijeća, usvajanju znanstvenog i kulturnog nasljeđa, bogatstvu moralne i socijalne dimenzije te razvoju stvaralačkih sposobnosti“ (Juričić 2017: 133). Uvjet za pozitivan utjecaj medija svakako je kvalitetan sadržaj koji ne potiče nasilje, stereotipe, predrasude, kriminal i sl.

Osim pozitivnog, mediji imaju i negativan utjecaj na publiku te nerijetko utječu na društveno ponašanje. Između ostalog, imaju naviku stereotipno portretirati žene i muškarce. „Takav prikaz utječe na razvoj rodni identiteta, očekivanja koja ljudi imaju od sebe ili od pripadnika suprotnog spola, samopoštovanje te način viđenja vlastitog tijela.“¹⁶

S obzirom na to da mediji odlučuju i o vrijednostima u današnjem svijetu, vrlo je bitno na koji se način pojedine teme u njima predstavljaju. Izdvajamo dva karakteristična primjera

¹⁶ <https://www.medijskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/>

pisanja o pripadnicima LGBTQ zajednice: „Pete Buttigieg: Homoseksualac vjernik koji želi u Bijelu kuću“¹⁷, „Nakon 32 godine?! Bivša supruga gay glazbenika odlučila ga tužiti, a on je sretno oženjen preko 20 godina“¹⁸. Zamislimo da je situacija obrnuta pa da jedan od naslova izgleda ovako: „Pete Buttigieg: heteroseksualac vjernik koji želi u Bijelu kuću“. Naslove koji ističu heteroseksualnu orijentaciju nije dakako moguće vidjeti u medijima – prema tome, riječ je o stigmatizaciji homoseksualaca. U medijskom svijetu postoji medijska etika kako bi se spriječili stereotipi i predrasude, no većina medija toga se ne pridržava. Jedno od tih pravila jest ne objavljivati informacije i podatke koji nisu od javnog interesa. Naglašavanjem nečije seksualne orijentacije mediji rade upravo suprotno. Što se time uopće postiže i zašto je „normalno“ apostrofirati homoseksualce u medijima, a heteroseksualce ne? Ne postoji racionalan odgovor na to pitanje, osim pretpostavke da mediji žele *targetirati* i diskriminirati skupinu koja je već *targetirana* i diskriminirana, odnosno da je žele prikazati kao nešto „nenormalno“ i „neprirodno“ u odnosu na (jedino) prihvatljivu heteroseksualnu normu.

Možemo to potvrditi i na primjeru iz ovoga diplomskog rada. Kada se u tražilice portala upiše ime Ana Brnabić, čak pola naslova vezanih uz nju sadrži riječi lezbijka i *gay*. Ako ove riječi nisu u naslovu, sigurno ih je moguće pronaći u tekstu. Naprimjer:

„Srpska pravoslavna crkva ne želi lezbijku za premijerku“¹⁹

„Dobiva li Srbija gay premijerku“²⁰

„Možete li zamisliti da Hrvatska dobije gay premijera iz Srbije“²¹.

Kako mediji utvrđuju nečiju seksualnu orijentaciju i što bi bio medijski dokaz o nečijoj homoseksualnosti? Zašto je moguće napisati „možete li zamisliti gay premijera“? Ono što je sigurno jest da mediji nisu tu da utvrđuju i dokazuju nečiju seksualnu orijentaciju – takvim pristupom samo potvrđuju ionako lošu sliku koju mnogi imaju o homoseksualcima.

¹⁷ <https://www.24sata.hr/news/pete-buttigieg-homoseksualac-vjernik-koji-zeli-u-bijelu-kucu-674226>

¹⁸ <https://www.vecernji.hr/showbiz/nakon-32-godine-bivsa-supruga-gay-glazbenika-odlucila-ga-tuziti-a-on-je-sretno-ozenjen-preko-20-godina-1412724>

¹⁹ <https://www.crol.hr/index.php/vijesti/8609-srpska-pravoslavna-crkva-ne-zeli-anu-brnabic-za-premijerku-je-je-lezbijka>

²⁰ https://www.index.hr/vijesti/clanak/dobiva-li-srbija-gay-premijerku/975371.aspx?fb_comment_id=1482514431814900_1482534131812930

²¹ https://www.index.hr/vijesti/clanak/mozete-li-zamisliti-da-hrvatska-dobije-gay-premijera-porijeklom-iz-srbije/977235.aspx?fb_comment_id=1753388271343316_1753402348008575

5.2.1. Diskriminacija u medijima

„Rodna ravnopravnost ima ključnu ulogu u zaštiti ljudskih prava, funkcioniranju demokracije i dobre vladavine, poštovanju vladavine prava i promoviranju dobrobiti svih. Obuhvaća jednaka prava za žene i muškarce, djevojčice i dječake, kao i istu vidljivost, osnaženost, odgovornost i sudjelovanje u svim sferama javnog i privatnog života te podrazumijeva jednak pristup resursima i njihovu jednaku raspodjelu među ženama i muškarcima.“²² Nepoštivanje i diskriminiranje na osnovi spola predstavlja kršenje ljudskih prava. U novim medijima primjerice možemo vidjeti diskriminaciju žena u obliku seksizma. „Njegov je najopćenitiji oblik svoditi žene na njihovo tijelo i prikazivati ih kao inferiorne“ (Lóránd 2020: 41).

Uzrok tome su rodni stereotipi. Budući da je sve usmjereno na profit i *klikabilnost*, ne iznenađuje da je predstavljanje žena u medijima otišlo u pogrešnom smjeru. Iz tog, ali i iz mnogih drugih razloga (kao što je ustaljen način razmišljanja i tradicionalno seksističko portretiranje žena) sve su češće novinarske fraze, poput: „pomutit će vam razum“, „mami uzdahe“, „raspaljuje maštu“, „da ti zastane dah“ itd. O ženskim poslovima i uspjesima rijetko se piše. Nevezano za to jesu li političarke ili manekenke, žene su u medijima gotovo uvijek objektivizirane. „U tiskanim medijima određene rubrike pripadaju već unaprijed koncipiranim dijelovima novina pa tako naslovne stranice obično okupiraju politika, tekući događaji, biznis ili crna kronika, dok su kultura i zabava rezervirane za kraj. Kako se najčešće muškarcima dodjeljuju udarne i ozbiljne teme, a ženama manje ozbiljne i zabavne, potonjima se tako na izravan način oduzima društvena kompetentnost limitiranjem stručnosti samo na polja njihova djelokruga.“²³ Na televiziji situacija nije drugačija. „Budući da mediji pripadaju onoj sferi kapitalizma koja svoj najveći izvor zarade pronalazi u plasiranju informacija vizualnoga tipa, u sadržajima posvećenima ženskoj publici naglasak se obično stavlja na isticanje fizičkoga izgleda koji je pretpostavljen svemu ostalome“²⁴ (Lubina 2014: 223). Novi mediji čine sve kako bi *klikanost* bila veća, što potvrđuju i sljedeći naslovi:

²² <https://rm.coe.int/translation-preporuka-se-12-06-2019-/1680968597>

²³ https://www.fli.ba/wp-content/uploads/2016/01/lubina_brkic_klimpak-2-1.pdf

²⁴

https://www.academia.edu/29748739/EDUCA_%C4%8Dasopis_za_obrazovanje_nauku_i_kulturu_INTERPRETACIJA_RODNIH_IDENTITETA_U_KULTURI_INTERPRETATIONS_OF_GENDER_ROLES_IN_CULTURE

„Golišava Lidija Bačić snimila najvrucí video do sada: njena guza je u prvom planu, a fanovi zazivaju gospu da ih spasi.”²⁵

„Tijelo boginje i u šestom desetljeću: Salma Hayek istaknula atribute u minijaturnom bikiniju.”²⁶

„Maja Šuput izbacila guzu u tangicama u prvi plan: Kažu iz stožera da je vitamin D bitan...a ja poslušna.”²⁷

Dakako, takvi senzacionalistički naslovi opremljeni „golišavim“ fotografijama u pravilu imaju najviše pregleda, što istodobno „opravdava“ prisutnost ovakvih medijskih sadržaja. Rješenje nije u kontroli sadržaja na internetu, kojom bi se možda i mogli postići kratkoročni rezultati, ali bez stvarnog jačanja profesionalnog novinarstva. Rješenje leži u obrazovnoj funkciji koju mediji također imaju, a koja je zapostavljena u korist informativne, ali iznad svega zabavne funkcije. Rezultat takvog zanemarivanja upravo je ono što danas imamo – informacije koje se ne pamte, tekstovi koji se ne čitaju, stereotipiziranje „drugih“/„drugačijih“, opći pad kvalitete medijskog sadržaja...

²⁵ <https://net.hr/hot/zvijezde/golisava-lidija-bacic-snimila-najvruci-video-do-sada-njena-guza-je-u-prvom-planu-a-fanovi-zazivaju-gospu-da-ih-spasi/>

²⁶ <https://net.hr/hot/zvijezde/tijelo-boginje-i-u-sestom-desetljeću-salma-hayek-istaknula-atribute-u-minijaturnom-bikiniju/>

²⁷ <https://net.hr/hot/zvijezde/maja-suput-izbacila-guzu-u-tangicama-u-prvi-plan-kazu-iz-stozera-da-je-vitamin-d-bitan-a-ja-poslusna-da87566a-b1c5-11eb-bec5-0242ac14001c>

6. Analiza medijskih sadržaja

Slučaj Ane Brnabić specifičan je zato što je ona prva žena i deklarirana lezbijka koja je postala premijerka jedne konzervativne države poput Srbije. Njezin izbor bio je predmet brojnih polemika, time i povećanog interesa medija. Kako bismo utvrdili na koji način mediji u Hrvatskoj i Srbiji pišu o Ani Brnabić, izabrana su dva portala – hrvatski (index.hr) i srpski (telegraf.rs) – odnosno, tekstovi objavljeni u vrijeme izbora 2017. godine. Analizom medijskih sadržaja ispituju se dvije hipoteze:

1. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju seksualnu orijentaciju Ane Brnabić.
2. Novinari u tekstovima na portalima potenciraju spol Ane Brnabić.

6.1. Portal index.hr

Index.hr je, prema anketi provedenoj na uzorku od 2010 ispitanika²⁸, jedan od najčitanijih portala u Hrvatskoj. Prenosi vijesti iz područja politike, poslovanja, sporta itd. Smatra se jednim od „ozbiljnijih“ portala jer tvrdi da, između ostalog, uvijek nastupa na strani seksualnih manjina i da ne širi mržnju ni prema kome. Portal je praćen u razdoblju od šest mjeseci (od svibnja do studenoga 2017.), a izabrane su objave prije izbora, za vrijeme i nakon izbora Ane Brnabić na mjesto premijerke. Prvi tekst²⁹ koji je bio vezan uz srpske izbore i Anu Brnabić objavljen je 12. svibnja 2017. godine.

Slika 6.1.1. Srpska pravoslavna crkva očajnički pokušava spriječiti lezbijku da postane premijerka Srbije

²⁸ <https://zadnjepolje.com/2018/06/20/koji-su-portali-najcitaniji-u-hrvatskoj-ne-mozemo-znati-a-i-povjerenje-u-medije-nam-je-ispodprosjecno/>

²⁹ Oblik „tekst“ koristi se za različite vrste medijskih sadržaja koji nisu žanrovski razvrstani.

U tekstu dalje piše: „Ministrica Ana Brnabić je, po pisanju lista Blic, uz aktualnog šefa diplomacije Ivicu Dačića i nekadašnjeg ministra pravde Nikole Selakovića, među kandidatima za novog predsjednika odnosno predsjednicu vlade, ali se SPC protivi tom rješenju – jer je lezbijka.”³⁰; „Pozivajući se na neimenovane izvore, Blic tvrdi kako je eventualni izbor Ane Brnabić glavna tema svakog sastanka crkvenih velikodostojnika, koji koriste svaku priliku da taj problem naglase i u razgovorima s predstavnicima vlasti u Beogradu.”³¹; „Ministrica državne uprave i lokalne samouprave Ana Brnabić nestranačka je članica srbijanske vlade nakon izvanrednih izbora u travnju 2017. godine, a njezin ulazak u ministarski tim Aleksandra Vučića izazvao je tada veliku pozornost zbog njezina homoseksualnog opredjeljenja.”³²

U ovom tekstu jasno je izneseno da se seksualna orijentacija Ane Brnabić smatra problemom koji bi mogao naštetiti njezinoj budućoj javnoj funkciji. I index.hr naglašava da je Brnabić izazvala veliku pozornost zbog svoje homoseksualne orijentacije – spominjući je više puta, prvenstveno u naslovu, a zatim i u tekstu. Ono što se u tekstu ne spominje jest činjenica da bi Ana Brnabić bila prva žena u povijesti na mjestu premijerke Srbije.

Slijedi tekst objavljen 7. lipnja 2017. godine.

Slika 6.1.2. Dobiva li Srbija gay premijerku?

³⁰ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/srpska-pravoslavna-crkva-ne-zeli-lezbijku-za-premijerku/969678.aspx>

³¹ *ibid.*

³² *ibid.*

Osim u naslovu, naglašavanje homoseksualne orijentacije može se vidjeti i u tekstu. Na prethodnoj slici već se navodi da je Ana Brnabić poznata kao „prva srpska ministrica koja je javno priznala da je gay”, a slijedi eksplicitna izjava srpskog predsjednika Aleksandra Vučića: „Ana Brnabić, koja će biti ministrica državne uprave i lokalne samouprave pripadnik je gay populacije. Ona to ne skriva i s ponosom ističe. Ona je toliko fina i ljupka, rekla mi je: ‘Predsjedniče, ako vam to smeta, sigurna sam da će o tome sada govoriti...’, a ja sam odgovorio: Ne, mene zanima samo tvoj rezultat, a znam koliko si stručna i vrijedna.”³³

U tekstu objavljenom 15. lipnja 2017. godine naslov glasi: „Srbija dobiva gay premijerku” dok podnaslov dodatno naglašava njezinu seksualnu orijentaciju: „aktualna ministrica državne uprave i lokalne samouprave koja je široj javnosti poznata kao prva srpska ministrica koja je javno priznala da je gay”³⁴, a potom se sve ponavlja još dvaput u tekstu: „Ana Brnabić, koja će biti ministrica državne uprave i lokalne samouprave, pripadnica je gay populacije”³⁵; „njezin izbor za ministricu u Vučićevoj vladi 2016. godine izazvao je pozornost u regiji i svijetu zbog neskrivene homoseksualne orijentacije.”³⁶

Sljedeći tekst objavljen je isti dan, a njegov naslov glasi: „Ona je gay, djed i baka ostavili su joj kuću na Krku i nova je srpska premijerka”³⁷. U ovom primjeru ne samo da se spominje seksualna orijentacija Ane Brnabić, već novinar M.V. iznosi informacije iz njezinoga privatnog života kao npr. da je u srpsku vladu ušla „dobro situirana“. Cijeli tekst posvećen je imovini Ane Brnabić dok je njezina pripadnost *gay* populacije spomenuta samo jednom, i to u naslovu.

Index je prenio i prvu izjavu nove premijerke Srbije u tekstu naslovljenom „Srbija dobiva gay premijerku“, u kojemu se ovaj put ne navodi dodatno da je premijerka *gay*, ali zato i u podnaslovu stoji: „Ana Brnabić, aktualna ministrica državne uprave i lokalne samouprave koja je široj javnosti poznata kao prva srpska ministrica koja je javno priznala da je gay”³⁸. Sljedeći primjer je tekst čiji naslov glasi „Dnevnik HRT-a se opet blamira: ‘Zaboravili’ spomenuti da je nova premijerka Srbije gay“ u kojemu novinar N.B. primjećuje kako HRT „Dnevnik“ nije u svojim vijestima naglasio seksualnu orijentaciju Ane Brnabić, što on smatra bitnom odrednicom nove premijerke. U tekstu je također navedeno kako su svi važni mediji,

³³ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dobiva-li-srbija-gay-premijerku/975371.aspx>

³⁴ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/gay-ministrica-izabrana-za-novu-mandatarku-srpske-vlade/977132.aspx>

³⁵ *ibid.*

³⁶ *ibid.*

³⁷ https://www.index.hr/vijesti/clanak/foto-video-ona-je-gay-djed-i-baka-ostavili-su-joj-kucu-na-krku-i-nova-je-srpska-premijerka/976081.aspx?fb_comment_id=1717528328274817_1717570724937244

³⁸ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/gay-ministrica-izabrana-za-novu-mandatarku-srpske-vlade/977132.aspx>

uključujući BBC i Guardian, naveli seksualnu orijentaciju Ane Brnabić zbog čega smatra velikim propustom izostavljanje ove informacije u „Dnevniku“ hrvatske javne televizije. Osim toga, naglašeno je i da je Ana Brnabić prva žena na poziciji premijerke Srbije – što se može vidjeti na *Slici 6.1.3.*

Naime, dok svi relevantni svjetski mediji izvještavaju o imenovanju Ane Brnabić mandatarom za sastav vlade u Srbiji napominjući da se radi o prvoj ženi i prvoj gay osobi na čelu srpske vlade, HRT to u svom izvještaju u Dnevniku nije niti spomenuo.

BBC i Guardian u naslovima spominju da je Brnabić gay, ali ne i Dnevnik HRT-a

Seksualnu orijentaciju Ane Brnabić u naslov svojih izvještaja su stavili najrelevantniji svjetski mediji, od BBC-ja i Guardian pa sve do Deutsche Wellea.

Prilog o imenovanju Ane Brnabić mandatarom vlade susjedne države emitiran je potkraj Dnevnika kojeg je uređivala Mirjana Posavac, a sadrži ravno tri rečenice: "Srbija će dobiti prvu premijerku. Predsjednik Aleksandar Vučić povjerio je mandat za sastav vlade Ani Brnabić. Dosad je bila ministrica državne uprave i lokalne samouprave, a podrijetlom je s otoka Krka."

Urednica Dnevnika očito nije smatrala bitnim spomenuti podatak kojeg itekako relevantnim smatraju njezine kolege u najuglednijim svjetskim medijima, koji ističu podatak da je Ana Brnabić gay, a sve u svjetlu općeraširene homofobije u Srbiji.

Slika 6.1.3. Ulomak iz teksta: Dnevnik HRT-a se opet blamira: „Zaboravili“ spomenuti da je nova premijerka Srbije gay

Idući primjer objavljen je 2. srpnja 2017. godine. Riječ je o kolumni koja govori o odnosu Hrvatske i Srbije. Autor Sandi Blagonić primjećuje da mnogi smatraju kako izbor lezbijke i Hrvatice na formalno najvišu funkciju u državi pokazuje da je Srbija prestigla Hrvatsku te da je, prema tome, naprednija od Hrvatske³⁹ – što on svojom kolumnom pokušava osporiti. Tvrdi da je nezamislivo da u Hrvatskoj na čelu vlade stoji *gay* premijerka „sumnjiva“ etniciteta znak, paradoksalno, većeg stupnja demokratičnosti Hrvatske od Srbije. Prema njemu, nije Srbija „prešišala“ Hrvatsku, već je Hrvatska dogurala malo dalje od Srbije. Smatra također da se Vučić izborom lezbijke na mjesto premijerke želi približiti Zapadu te da je „postavljanjem lezbijke, za nacionaliste problematična etniciteta, Vučić izbjegao da izborom nekoga tko nema takve „izdajničke“ karakteristike instalira osobu koja bi ga u perspektivi mogla politički ugroziti“.⁴⁰ Blagonić zaključuje da Ana Brnabić Aleksandru Vučiću služi samo kako bi se prikrilo da je Srbija još uvijek pod autoritarnom vladavinom te da je na mjesto premijerke došla samo radi svoje seksualne orijentacije. Prema tome njezine

³⁹ https://www.index.hr/vijesti/clanak/izbor-gay-premierke-napredni-vucic-sve-vise-podsjeci-na-tudjmana-ali-i-erdogana/980363.aspx?fb_comment_id=1093378970764216_1093431207425659

⁴⁰ *ibid.*

druge kvalitete nisu bitne, iskustvo i profesionalnost ne igraju nikakvu ulogu, već samo to što se javno deklarirala kao homoseksualka.

Naredni primjer vezuje se uz prethodnu tematiku približavanja Zapadu izborom *gay* premijerke. Naslov ovog teksta glasi: „Srpska premijerka: Budemo li primorani, birat ćemo EU, a ne Rusiju“⁴¹, dok tekst parafrazira njezinu izjavu: „Prema njenim riječima, nastavit će putem svog prethodnika Aleksandra Vučića koji je zemlju pripremio za članstvo u EU. Sam Vučić izabrao je Anu Brnabić, prvu deklariranu homoseksualnu ženu na čelu neke istočnoeuropske vlade, piše Bloomberg.“⁴²

6.2. Portal telegraf.rs

Drugi izabrani portal bio je srpski telegraf.rs koji se nalazi na četvrtom mjestu⁴³ po čitanosti u Srbiji. Ovaj portal izabran je i zato što nije preplavljen senzacionalizmom i žutilom. Objave su praćene također od svibnja do studenog 2017. godine te su pregledani svi tekstovi u kojima se spominje Ana Brnabić.

Naslov prvog primjera s ovog portala glasi: „Ana Brnabić će biti drugi *gay* premijer u historiji Srbije“⁴⁴. Ponovno primjećujemo naglašavanje seksualne orijentacije u naslovu i to ovaj put velikim fontom. U podnaslovu se objašnjava da je Ana Brnabić žena i prva javno deklarirana osoba *gay* orijentacije zbog čega se uzburkala srpska, balkanska i svjetska javnost.

Ana Brnabić će biti DRUGI GEJ PREMIJER u historiji Srbije (FOTO)

Zbog toga što je novoizabrani predsjednik Republike Aleksandar Vučić za mandatara za sastav nove Vlade imenovao ženu i prvu javno deklarisanu osobu gej orijentacije, uzburkala se srpska, balkanska i svetska javnost. Malo je poznato, međutim, da smo već imali jednog gej premijera

Slika 6.2.1. Ulomak iz teksta: Ana Brnabić će biti DRUGI GEJ PREMIJER u historiji Srbije

⁴¹ https://www.index.hr/vijesti/clanak/brnabic-ako-srbija-mora-birati-izmedju-rusije-i-eu-izabrat-ce-eu/980711.aspx?fb_comment_id=1385159648238986_1385179138237037

⁴² *ibid.*

⁴³ <https://z1info.rs/najcitaniji-mediji-na-internetu-u-srbiji-rang-lista/>

⁴⁴ <https://www.telegraf.rs/zanimljivosti/2840581-ana-brnabic-ce-bit-drugi-gej-premijer-u-istoriji-srbije-foto>

Uzburkala se srpska, balkanska a i svetska javnost, zbog odluke novoizabranog predsednika Republike Srbije **Aleksandra Vučića** da za mandatara za sastav nove Vlade odredi dosadašnju ministarku državne uprave i lokalne samouprave **Anu Brnabić**, prvu javno deklarisanu gej osobu u vrhu izvršne vlasti naše države.

Upravo je zbog toga i nastala bura, ne zato što je ona ujedno i prva žena koja će postati predsednik Vlade. **Međutim, malo je poznato da ona neće biti prvi gej na ovom položaju.** Doduše, **onaj prvi nije to bio javno**, a možda nije bio ni tehnički homoseksualac (ali samo u smislu da je moguće da je bio biseksualan); indikativno je, međutim, to što se nikada nije ženio.

Slika 6.2.2. Ulomak iz teksta: Ana Brnabić će biti DRUGI GEJ PREMIJER u istoriji Srbije

Novinar, koji nije potpisan, tekst bazira na potpuno neutemeljenim činjenicama. Nakon uvodnog dijela koji govori o Ani Brnabić, tekst dalje govori o Petru Živkoviću, jugoslavenskom generalu i premijeru, za kojega se pretpostavlja da je bio homoseksualne orijentacije zbog toga što se nikada nije oženio. Dakle, iako se Ana Brnabić spominje samo na početku teksta, novinar jednostavno mora naglasiti da je Ana Brnabić *gay*.

Telegraf je, kao i Index, utvrdio da je odluka Aleksandra Vučića o izboru Ane Brnabić put prema odobravanju Zapada – što potvrđuje i *Slika 6.2.3.* s ulomkom teksta ponovno posvećenog homoseksualnoj orijentaciji i spolu Ane Brnabić.

List podseća da je **Zapad pozdravio kao istorijsku odluku predsednika Srbije Aleksandra Vučića da na čelo zemlje po prvi put dođe žena i osoba koja se otvoreno deklariše kao gej.**

U Srbiji, međutim, konstatuje Njujork tajms, **konzervativni političari tu odluku smatraju delom "zavere Zapada"**, dok su kritičari s leve strane spektra i neki pripadnici LGBT populacije omalovažavali Brnabićevu kao Vučićevu marionetu.

Slika 6.2.3. Ulomak iz teksta: Rasprava o novoj Vladi tema i u Njujork Tajmsu - Ovako čuveni list komentariše stav Brnabićke

Sljedeći tekst čiji naslov glasi „Da li je Palma promenio mišljenje nakon što je saslušao ekspozu - Evo šta je rekao o Brnabićki u Skupštini“ donosi izjavu Dragana Markovića, lidera Jedinственe Srbije, koji smatra da za funkciju premijera mora postojati određena biografija, a da u tu biografiju ne spada netko tko je „dama“ i drugačije seksualne orijentacije. U tekstu je

navedno kako je poslanike Markovićeve stranke sastavila porodica i tradicionalne vrijednosti u što se Ana Brnabić svojim seksualnim opredjeljenjem ne uklapa.

Lider Jedinствene Srbije **Dragan Marković** izjavio je danas u **Skupštini Srbije** da **poslanici te stranke neće glasati za izbor Ane Brnabić** za novog **premijera**, navodeći da je poslanike te stranke sastavila porodica i tradicionalne vrednosti.

- Nemam ništa protiv jedne dame i onih drugučije seksualne orijentacija, ali za ovakvu funkciju mora da postoji određena biografija. Ako sam nekog uvredio, neka mi oprost. To što se u paketu glasa o ministrima, izvinjavamo se, ali mora da se poštuje stav jedne partije. To je demokratija i ono što je život za nas iz JS - rekao je Marković.

Slika 6.2.4. Ulomak iz teksta: Da li je Palma promenio mišljenje nakon što je saslušao ekspozice - Evo šta je rekao o Brnabićki u Skupštini

Telegraf.rs je u tekstu objavljenom 15. rujna 2017. pod naslovom „Ne znam da li je besmislenije kada kažu da nisam dostojna da vodim Vladu zato što sam gej ili da sam postavljena upravo zbog toga“ prenio i izjavu Ane Brnabić o tome da nije dostojna voditi Vladu jer je *gay*, odnosno da je postavljena upravo i jedino zbog toga. U podnaslovu se navodi kako Brnabić tvrdi da želi živjeti u društvu u kojemu je Parada ponosa vijest na razini informacije koja se odnosi na zatvaranje ulica za promet odnosno vijest kao i svaka druga.

"Ne znam da li je besmislenije kada kažu da nisam dostojna da vodim Vladu zato što sam gej ili da sam postavljena upravo zbog toga"

Kao građanka želim da živim u društvu, u kome je Parada ponosa vest na nivou informacije koja se odnosi na zatvaranje ulica za saobraćaj, rekla je premijerka

Slika 6.2.5. Tekst pod naslovom: Ne znam da li je besmislenije kada kažu da nisam dostojna da vodim Vladu zato što sam gej ili da sam postavljena upravo zbog toga

Iduća dva primjera govore o načinu na koji su svjetske agencije prenijele vijest da je Ana Brnabić nova premijerka Srbije. U prvom tekstu na portalu telegraf.rs čiji naslov glasi „Svetske agencije: Prva žena i prva gay osoba na čelu Vlade Srbije i na Balkanu“⁴⁵ čak je triput napisano da je ona prva žena i prva deklarirana homoseksualka na mjestu premijera

⁴⁵ <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2833249-svetske-agencije-prva-zena-i-prva-gej-osoba-na-celu-vlade-srbije-i-na-balkanu>

Srbije. Ovaj tekst objavljen 15. lipnja 2021. jako je kratak i pruža malo informacija. U njemu je samo prenesena vijest o reakciji svjetskih agencija na informaciju da je Ana Brnabić proglašena premijerkom Republike Srbije. U podnaslovu je naglasak na konzervativnom Balkanu i činjenici da je ovaj slučaj zato prava rijetkost. U drugom tekstu „ISTORIJSKI POTEZ: Ovako su svetske agencije javile o izboru Ane Brnabić za premijerku Srbije“ potpuno je ista situacija. U podnaslovu je naglašeno da je prva žena i prva deklarirana *gay* osoba na funkciji premijerke Srbije. Tekst je također vrlo kratak te su u njemu podebljane potpuno nekorisne informacije, poput godina Ane Brnabić.

Svetske agencije prenele su pod oznakom „Hitno“ da je predsednik Srbije **Aleksandar Vučić** imenovao ministarku **Anu Brnabić** za premijerku Srbije i navele da je u pitanju prva srpska premijerka u istoriji i prva deklarirana gej osoba na čelu vlade neke balkanske zemlje.

AFP navodi da je Ana Brnabić prva otvoreno gej osoba na poziciji premijera na konzervativnom Balkanu, kao i to da je prva žena u srpskoj istoriji koja je dospela na tu poziciju.

Rojters je takođe konstatovao da je u pitanju prva žena premijer u srpskoj istoriji i prva otvoreno gej osoba na poziciji premijera na čitavom Balkanu.

Slika 6.2.6. Ulomak iz teksta Svetske agencije: Prva žena i prva gej osoba na čelu Vlade Srbije i na Balkanu

Američka agencija AP i francuski AFP objavili su večeras da je srpski parlament izabrao za premijera **Anu Brnabić, prvu ženu i prvog deklarisanog pripadnika LGBT populacije na toj funkciji, uz ocenu da je to "istorijski potez" za "konzervativnu zemlju i čitav balkanski region".**

Slika 6.2.7. Ulomak iz teksta: ISTORIJSKI POTEZ: Ovako su svetske agencije javile o izboru Ane Brnabić za premijerku Srbije

AFP konstatuje da će kabinet Brnabić biti vrlo sličan dosadašnjoj vladi, koju je vodio Vučić, ali dodaje da će u njoj biti i "nekoliko otvoreno proruskih ministara", uključujući ministra odbrane Aleksandra Vulina i ministra bez portfelja Nenada Popovića.

Vest o tome da je **za vladu 41-ogodišnje Brnabić glasalo 157 poslanika, a 55 bilo protiv prenela je i ruska agencija TAS S.**

Italijanska agencija Ansa je, takođe, izvestila da je Ana Brnabić, deklarirana gej osoba i prva žena u istoriji Srbije postala premijer pošto je dobila poverenje 157 poslanika u parlamentu dok je 55 njih bilo protiv.

Ansa podseća da joj je ovu dužnost poverio sredinom juna predsednik Aleksandar Vučić, izazvavši time oštre kritike opozicije.

Agencija ističe da je Brnabić obećala da će integracija Srbije u EU biti jedan od prioriteta njene vlade, koja će istovremeno nastaviti da održava dobre odnose sa Rusijom.

Slika 6.2.8. Ulomak iz teksta: ISTORIJSKI POTEZ: Ovako su svetske agencije javile o izboru Ane Brnabić za premijerku Srbije

Zaključak koji možemo izvesti na temelju analize primjera s izabranih portala jest da se u svim tekstovima naglašava seksualna orijentacija, ponegdje i spol Ane Brnabić – čime se doslovno izražava nevjerica što je ona kao žena homoseksualne orijentacije uopće uspjela doći na tu poziciju. Sa svakog portala (index.hr i telegraf.rs) odabrano je osam tekstova o Ani Brnabić – na portalu index.hr u svih osam tekstova spominje se njezina seksualna orijentacija, a to da je prva žena na poziciji premijerke u Srbiji, spomenuto je tek u jednom tekstu. Na portalu telegraf.rs situacija je ista sa spominjanjem seksualne orijentacije – svi tekstovi sadržavali su ovu informaciju dok je informacija o tome da je prva žena koja je postala premijerka Srbije spomenuta u pet tekstova. Više od polovice tekstova bilo je jako šturo te se gotovo uopće nisu bavili glavnom temom. Cilj je očito bio samo imati što bombastičniji naslov u kojemu je moralo biti naglašeno da je Ana Brnabić *gay* kako bi se ostvarila što veća *klikanost*. Vidljiva je potpuna neprofesionalnost u pisanju tekstova u hrvatskim i srpskim medijima i njihovo okretanje senzacionalizmu. Niti jedan od tekstova koji su izabrani kao primjer ne sadrži političku pozadinu Ane Brnabić ili informacije o njezinoj poslovnoj sposobnosti. Nasuprot tome, u navedenim primjerima ponavlja se da je ona, kao *gay* žena, samo marioneta kako bi se Srbija približila zapadnim standardima.

6.3. Primjeri s drugih portala

Osim dva glavna portala odabrana za usporednu analizu medijskih sadržaja, kratko ćemo se osvrnuti na još nekoliko praćenih portala. To su hrvatski portali vecernji.hr i 24sata.hr i srpski portali 24sata.rs i blic.rs. Na svakom portalu odabrano je pet tekstova u kojima se spominje Ana Brnabić kako bismo utvrdili u koliko je članaka naglašeno da je ona žena homoseksualne orijentacije. Oni su praćeni također u razdoblju prije izbora 2017. godine, za vrijeme izbora i nakon izbora.

6.3.1. vecernji.hr

U svih pet odabranih tekstova spominje se premijerčina seksualna orijentacija:

- „Nakon što je Vučić obznanio imena budućih ministara, prvo i osnovno pitanje je tko je Ana Brnabić i kako je, kao osoba koja nije pripadnica nijedne političke stranke i istospolno je orijentirana, dospjela u prvi plan i postala ministrica.“⁴⁶
- „Brnabić, podrijetlom s Krka, rođena je 1975. godine u Beogradu, a njezin izbor za ministricu u Vučićevoj vladi 2017. godine izazvao je pozornost u regiji i svijetu zbog neskrivene homoseksualne orijentacije.“⁴⁷
- „Mandatarka za sastav nove vlade u Srbiji je Ana Brnabić (42) deklarirana je homoseksualka, što je izazvalo zanimanje medija. Očito više ni u vrhu političkih struktura nije zabranjeno biti LGBT (lezbijka, gay, biseksualan i transrodan/transseksualan). Zapravo, kao i svuda u društvu, tako i među onima koji se bave politikom ima homoseksualnih osoba.“⁴⁸
- „Pred Srbijom je interesantno razdoblje gdje će biti zanimljivo pratiti kako će jedna nestranačka i pri tome deklarirana LGBT osoba biti prepoznata kao premijerka.“⁴⁹
- „No ne misle tako njezini oponenti u Srbiji pa se, prema pisanju beogradskih medija, na nju obrušio i dio Srpske pravoslavne crkve, ističući da je homoseksualnost bolest i da im ne treba nerotkinja na čelu vlade.“⁵⁰

⁴⁶ <https://www.vecernji.hr/vijesti/srbiju-ce-uciti-toleranciji-rezati-birokraciju-i-namete-1105284>

⁴⁷ <https://www.vecernji.hr/vijesti/prva-izjava-nove-premierke-srbije-tesko-je-naslijediti-pravog-lidera-1176841>

⁴⁸ <https://www.vecernji.hr/vijesti/ni-u-irskoj-vise-nije-nezamislivo-da-je-premier-homoseksualac-1177055>

⁴⁹ <https://www.vecernji.hr/vijesti/srbija-ana-brnabic-aleksandar-vucic-tomislav-zigmanov-1178854>

⁵⁰ <https://www.vecernji.hr/premium/djed-ane-brnabic-spasavao-je-iz-vojarni-u-srbiji-mladice-s-krka-1991-1179964>

6.3.2. 24sata.hr

Na portalu 24sata.hr također je odabrano pet tekstova koji govore o Ani Brnabić. Situacija je ista kao i na portalu vecernji.hr – svih pet pregledanih tekstova sadržavalo je informaciju da je Ana Brnabić *gay*, a od pet članaka u dva je naglašeno i da je prva žena na toj poziciji.

- „Ana Brnabić bit će na čelu 15. vlade od uvođenja višestranačkog političkog sustava. Ujedno je i prva premijerka u Srbiji te prva gej predsjednica vlade u zemljama jugoistočne Europe.“⁵¹
- „Vučić u problemima: Koalicija mu puca zbog gay premijerke?“⁵²
- „Brnabić, podrijetlom s Krka, rođena je 1975. godine u Beogradu, a njezin izbor za ministricu u Vučićevoj vladi 2016. godine izazvao je pozornost u regiji i svijetu zbog neskrivene homoseksualne orijentacije.“⁵³
- „Sastav vlade bit će poznat idućih dana, a Brnabić će ulogu premijerke svečano preuzeti 23. lipnja. Brnabić će biti prva žena i prva deklarirana LGBT osoba na čelu srpske vlade.“⁵⁴
- „Kuću su sagradili moji baka i djed 1980. Dogovor je bio da se sva djedova imovina u Hrvatskoj prebaci na moje ime. Nisam sigurna kolika je vrijednost kuće jer je brat i ja nikako nismo željeli prodati. Ta kuća za nas ima prvenstveno emotivnu vrijednost – rekla je srpska otvoreno deklarirana gay ikona.“⁵⁵

6.3.3. 24sata.rs

Na portalu 24sata.rs od pet pregledanih tekstova tri su sadržavala informaciju o premijerkinjoj seksualnoj orijentaciji, a to da je žena naglašeno je također tripot.

- „Ana Brnabić će biti prva žena na funkciji premijera u historiji te zemlje, usto i osoba koja se javno deklarirala kao gej, a pritom je i delimično hrvatskih korijena – ne

⁵¹ <https://www.24sata.hr/news/srbija-dobila-prvu-premijerku-brnabic-prisegnula-u-skupstini-530532>

⁵² <https://www.24sata.hr/news/vucic-u-problemima-koalicija-mu-puca-zbog-gay-premijerke-529053>

⁵³ <https://www.vecernji.hr/vijesti/prva-izjava-nove-premijerke-srbije-tesko-je-naslijediti-pravog-lidera-1176841>

⁵⁴ <https://www.24sata.hr/news/srbija-dobila-prvu-premijerku-brnabic-prisegnula-u-skupstini-530532>

⁵⁵ <https://www.24sata.hr/news/gay-hrvatica-u-vladi-srbije-divna-je-i-vjecno-nasmijana-527925>

Hrvatica u punom smislu te riječi, kako se to ovih dana pisalo u hrvatskim medijima.“⁵⁶

- „Američka agencija AP objavila je pod oznakom „hitno“ da su srpski poslanici u „konzervativnoj balkanskoj zemlji“ izabrali prvu ženu i prvog deklarisanog geja – Anu Brnabić za premijera.“⁵⁷
- „Agencije, istovremeno, ističu da je u pitanju prva srpska premijerka u istoriji i prva deklarisaná gej osoba na čelu vlade neke balkanske zemlje. AP navodi da je Brnabić prva otvoreno gej osoba koja se našla na čelu vlade veoma konzervativne zemlje, i ocenjuje da će njeno imenovanje za mandatara za sastav nove srpske vlade verovatno naići na nezadovoljstvo Srpske pravoslavne crkve i ultranacionalista.“⁵⁸

6.3.4. blic.rs

Na portalu blic.rs u tri članka spomenuto je da je Ana Brnabić *gay*, a u jednom je naglašeno i da je prva žena na toj poziciji.

- „Njujork tajms i Fajnenšel tajms: Gej premijerka modernizuje srpsku birokratiju“⁵⁹
- „Mandatarka Ana Brnabić izjavila je da Vlada Srbije ne brani gej paradu, već brani i uvek će braniti ustavom zagarantovana prava svih građana.“⁶⁰
- „U danima posle najave da će biti mandatarka u dobrom delu javnosti nastupila je tišina – politički protivnici nisu imali šta da joj zamere kad je stručnost u pitanju. Ali onda je naišao oštar talas protivljenja, „domaćinskoj“ Srbiji zasmetala je njena seksualna orijentacija, a lider SNS Aleksandar Vučić borio se i u svojim redovima sa onima koji su protiv nje.“⁶¹
- „Rusija je pre četiri godine donela Zakon o zabrani propagiranja homoseksualizma, a sada će njeni najviši zvaničnici morati da sarađuju sa premijerkom Srbije (države koja je njen najveći saveznik na Balkanu), koja je javno deklarísana kao gej“⁶²

⁵⁶ <https://www.24online.info/globus-ana-brnabic-vucicev-jak-ali-izazovan-potez/>

⁵⁷ <https://www.24online.info/ap-hitnokonzervativna-srbija-izabrala-gej-premierku/>

⁵⁸ <https://www.24online.info/agencije-prva-zena-i-prva-gej-osoba-na-celu-vlade-srbije/>

⁵⁹ <https://www.blic.rs/vesti/politika/njujork-tajms-i-fajnsensel-tajms-gej-premierka-modernizuje-srpsku-birokratiju/ngrkc3j>

⁶⁰ <https://www.blic.rs/vesti/politika/izbor-nove-vlade-mozete-da-me-zovete-sultanija-homopremijerkaali-ja-cu-menjati-srbiju/s8w9cpp>

⁶¹ <https://www.blic.rs/vesti/politika/gej-premierka-evo-zasto-je-ana-brnabic-dobra-za-srbiju/c2edrh3>

⁶² <https://www.blic.rs/vesti/svet/intervju-ruski-strucnjak-za-balkan-za-blic-putinu-ne-smeta-da-srbija-ude-u-eu/sh26x86>

- „Dugo saradujem sa Anom Brnabić i nikada je nisam doživljavala u odnosu na njeno seksualno opredeljenje. Ali vidim da je medijima i drugima to zanimljivije. Za mene, reč je o privatnoj stvari i pominjanje tog aspekta predstavlja zloupotrebu Anine ličnosti. Da li je neko uspešan, određuju rezultati, a ne seksualna orijentacija.”⁶³

I na temelju ovih primjera možemo zaključiti kako se ponovno u svim medijskim sadržajima naglašavaju seksualna orijentacija i spol Ane Brnabić. Nigdje nije navedena njezina profesionalna priča ili njezini poslovni rezultati – ono što je zapravo bitno s obzirom na to da je izabrana na tako visoku političku poziciju.

⁶³ <https://www.blic.rs/vesti/politika/blic-intervju-zorana-mihajlovic-nedostaje-nam-vucic-u-vladi/5rm5f61>

7. Komentari

Ovaj dio diplomskog rada donosi pregled komentara na analizirane tekstove o Ani Brnabić, objavljene na odabranim portalima. Početna je pretpostavka bila da prevladavaju negativni komentari. Praksa naime pokazuje da jednostavnost anonimnog komentiranja predstavlja stvarnu opasnost da se javna debata pretvori u govor mržnje, što se u komentarima na internetu nerijetko i događa.

7.1. Komentari na portalu index.hr

Premda je pretpostavka bila da je većina komentara negativna, čitajući komentare ipak dolazimo do drugačijeg zaključka. Uzmimo za primjer komentare na tekst „Srpska pravoslavna crkva očajnički pokušava spriječiti lezbijku da postane premijerka Srbije”:

- „Sve crkve u svijetu funkcioniraju na isti način; Zaglupljivanje naroda i kruha bez motike.“
- „U sekularnim državama crkve imaju pravo komentirati i izraziti svoj stav, ali nemaju pravo uplitati se“
- „zar i srpska pravoslavna crkva..“
- „Mijenjam Plenkovića za gospodu odmah i sad. Seksualna orijentacija je očito totalno nebitna, kod nas svi veliki heteroseksualni vjernici, a niš koristi...samo štetu rade.“
- „vidim da i Srbi imaju jednako retardiranu Crkvu kao i mi. Lopovi, zatucani/maloumni kreteni koji nabrijavaju masu kao "u ime Boga".“

Ili, komentare na članak „Dobiva li Srbija gej premijerku“ i „Srbija dobiva gay premijerku“:

- „to je njena privatna stvar, zašto se to stavlja u prvi plan.“
- „Prestrašan izbor naslova i "vijesti" uopće! Zašto se njena seksualna orijentacija mora spominjati? Samo zbog pridobivanja klikova? Lajkova? Bijesnih komentara? Sramota. Kada malo bolje pogledate, to vam je isto kao da ste napisali nakon KGK izbora - "Hrvatska dobila heteroseksualnu predsjednicu". Fuj novinarski kriteriji.“
- „U mnogim europskim zemljama visoke političke funkcije obnašaju političari homoseksualne orijentacije i nitko tu njihovu "osobnu stvar" niti ne spominje kada se o njima piše. Samo ovdje, na sirovom Balkanu, je to nekakav hendikep i uvijek se

spominje u novinskim naslovima ili u tekstovima o njima. Mnogi balkanci neznaju da bi znanost, kultura, umjetnost ... bez doprinosa ljudi homoseksualne orijentacije bile nemjerljivo siromašnije. Zato bando balkanska, a osobito klerikalci i popovi, zašutite jer spominjanjem nečije seksualne orijentacije zapravo pokazujete koliko ste sirovi i primitivni, i kolika ste govna.“

- „Ono što mene frapira jeste da takav stav imaju i mediji a ne samo sirovi i pogani Balkanci, pojedinci ... i ne samo mediji iz "klase" žutog tiska, nego i oni koji slove za ozbiljne i kultivirane listove/ili TV kanale... u pitanju je sveopći sindrom provincijalizma i prostakluka a neki već uobražavaju "da su Evropa", žalosna im majka...“
- „Čitam da je i u Srbiji seksualna orijentacija te mlade žene glavna tema u negativnom kontekstu. Na sve su se četiri digli kojekakvi moralni "čistunci", stranke, bivši predsjednik srpske vlade, crkva ... Čudio bih se da nije tako jer i tamo je primitivizam ubrizgan u svaku poru "poštenog" Srbina. Ako ta žena sve to izdrži onda Vučić doista nije pogriješio što ju je izabrao. U svakom slučaju ona će podnijeti gomilu optužbi i prljavština na svoj račun. (a možda i neće.) Vjerujem, također, da će njezin drugi "hendikep", da je podrijetlom Hrvatica, također biti važna tema kada se tamošnje moralne nakaze zasite njezine sex orijentacije. Čekaju je teški dani i godine.“
- „Iz onog što znam, i doznajem, ona je, što je važno, ne samo vrlo stručna i sposobna žena nego i iskustvena u smislu da joj je gay status donio niz neugodnosti koje su je, na izvjestan način životno prekalile i u tom smislu opačine koje joj spremaju po tom osnovu neće imati nekog osobitog negativnog efekte u njenoj ministarskoj funkciji. Njena sigurnost nije produkt naivne vjere da će biti, kao žena na visokoj hijerarjijskoj državnoj funkciji, kavaljerski pošteđena, nego na čvrstini njene ličnosti u svim aspektima njenog ispoljavanja. Mora se priznati da je Vučić prepoznao njene kvalitete i stameno se, pred svim felama njenog sadašnjeg i budućeg osporavanja, opredijelio opredijelio se za bitno, stručnost i očekivanu premijersku učinkovitost osobe, k tome žene, ignorišući, s pravom, za vršenje državničkih funkcija potpuno nebitnih elemenata poput, evo, njene seksualne orijentacije ...“
- „Kao profil, jako ste na strani seksualnih manjina i "borci za različitost". Što je sada potrebno toliko puta spominati njenu seksualnu orijentaciju, zar to nije normalno???? Sad kad vam treba vijest, onda možete potencirati, onda je ok.....licemjeri...“

- „zašto vi u većini članaka onda zaboravljate napomenut da su akteri hetero ili bi? ili trans?“
- „Zašto to isticati? Onda bi morali i nama koji smo normalni uvijek naglasiti taj i taj normalni obnašat će tu i tu dužnost. Koga briga za njihov pederluk?“
- „Mislim da je ovaj put index stvarno fulao članak u namjeri pljuvanja. Mislim da je napominjanje privatnog statusa u vijesti o imenovanju premijera u biti neprimjereno. Upravo to što index radi, da upravo pored svake vijesti o toj ženi ispred imena umjesto stručne spreme navodi da je gej, je po meni diskriminatorski i pomalo homofobno.“
- „Zanimljiva titula. Da li to gej ide ispred ili iza imena? Bilo bi dobro da se za svakog političara naglašava jeli hetero, homo ili što već. Također je i s brnabičkom napravljen veliki propust jer nije spomenuto jede li meso i korjenasto povrće ili samo zelenjavu.“

Prisutni su dakako bili i neki negativni komentari:

- „Mislim da je to u jednoj pravoslavnoj zemlji nemoguće. I dokle god je nemoguće podržavam to.“
- „...samo lezbijke i pederi ..mogu vodit ovakve nakaradne države....“
- „Vučić se okružuje sa ne baš jakim ljudima, kako mu jednog dana neko nebi mogao pružiti otpor; Ionako su i biti će sve poluge vlasti u njegovim rukama. A ovo je čisto 'guzanje lizice' Europi kao žena premijer i još gay. Imao je on mnogo iskusnije i jače kadrove na raspolaganju. Mislim da u tom zecu leži grm.“
- „Nije ona postala premijerka zato što se srpski narod nešto pitalo, nego zato što je Vučić tako odlučio. Zašto je tako odlučio? Zbog 'civilizacijskih i građanskih vrijednosti'? Mo'š mislit! Vjerojatno zato što se ovim potezom uvlači nekome u bulju, a za pretpostaviti je da se radi o Frau Merkel i ostalim EU dužnosnicima. Dakle, jeftina politička prostitucija...“

7.2. Komentari na portalu telegraf.rs

Provjereni su i komentari s portala telegraf.rs koji su se nalazili ispod prethodno analiziranih članaka. Navodimo nekoliko primjera:

- „Nije problem što je ona gej, problem je u tome što nam je nametnuto da to znamo. Onda smo krivi što znamo. Svašta.“

- „Zasto je toliki problem da li je premijer gej. Meni bi više smetalo da je k...a, švaler, kockar, alkos, narkoman, lopov?“
- „Nije problem što je gej, već to što o tome javno govori, čime se to javno promovise. Zašto bi to nas interesovalo!? To je njena lična stvar. Mislim da nekome odgovara da nas je što manje, te odatle ova zamena teza u ovom slučaju. Šta mene, kao građanina zanima njena sklonost, bolest, ili slično, ako svoj posao radi u interesu nas!? Ali, ako već priča o svojoj orijentaciji kao političarka, onda se određene stvari ipak menjaju. Po meni, tim ljudima treba pomoći, da bi bili u stanju da nam pomognu.“
- „Bravo! Kakve veze ima, to je njena stvar, neka žena radi posao kako treba, šta nas briga sa kim ona spava.“
- „Ana je vredna i savesna, verujem da će svoj posao obavljati kako treba. A njen privatni život je njena lična stvar,“
- „To je lično opredeljenje koje je ne obavezuje na nista tako da se potpuno može posvetiti radnim obavezama.“
- „Njena je obaveza da prvo odradi svoj deo posla pa posle da radi privatno šta hoće.“
- „Ona je neko ko ne krije svoje opredeljenje i svaka joj čast na tome.“
- „Predrasude nemam i bitnije mi je poboljšanje životnog standarda nego što ću da sudim o nekome da li je gej ili ne.“
- „Kakve veze ima da li je ona LGBT populacije, važno je da je sposobna, vredna i da ima želju i volju da od Srbije napravi bolje mesto za život.“
- „Ne razumem homofobiju pojedinih poslanika. Pa ona je izabrana za premijerku, neće sa njom ljubav voditi pa da im smeta njeno seksualno opredeljenje!“

I na ovom je portalu bilo negativnih komentara, ali u manjini. Navodimo dva primjera:

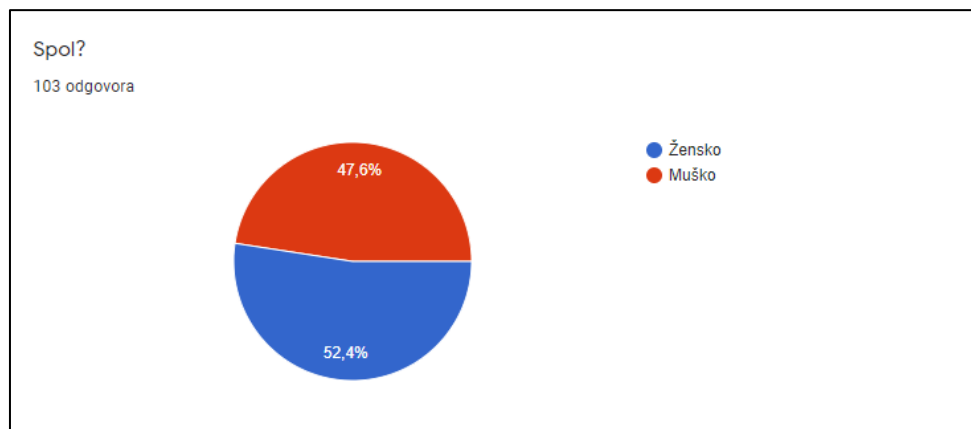
- „Opredeljenje je nebitno što se nje lično tiče, no, kao takva ne može biti premijer Srbije. Niko joj ne brani da šeta do mile volje, samo što dalje od naše dece. Porodica je na prvom mestu, a ona zastupa nešto drugo. E, to drugo je poraz za porodicu.“
- „Sramota jedna! Kakav narod takva vlast?! Da narod valja nebi trpeo takvu vlast!“

Čitajući ove komentare možemo primijetiti da većina komentatora izražava podršku Ani Brnabić. Negativnih komentara nema puno. Komentatori na portalu index.hr pokazuju da su svjesni naglašavanja homoseksualnosti u tekstovima – što ide u prilog potvrđivanju prve hipoteze ovoga diplomskog rada. Većina komentatora slaže se s činjenicom da je seksualna

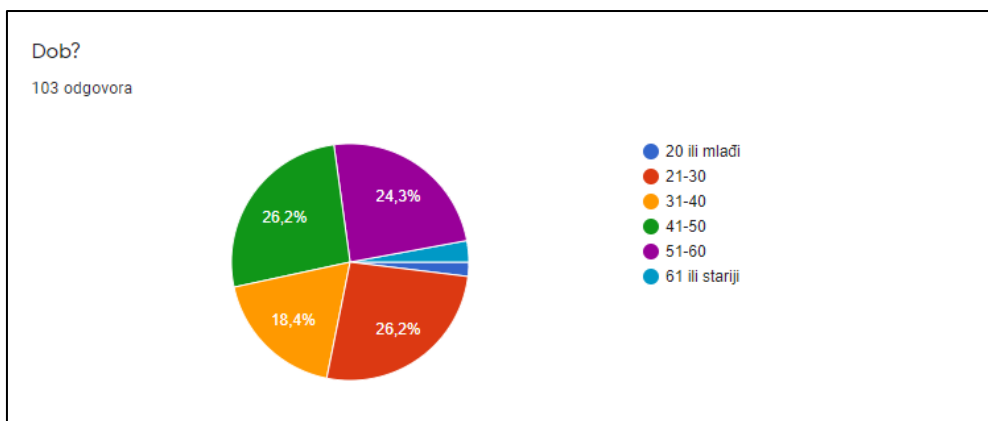
orijentacija privatna stvar i postavljaju pitanje zašto se to stavlja u prvi plan. Također, pitaju zašto se na taj način ne piše o heteroseksualcima te se slažu s tezom (koja je navedena u prethodnom poglavlju) da se time stvara slika o „neprirodnosti“ homoseksualaca. Svjesni su situacije da se homoseksualizam još uvijek smatra hendikepom u balkanskim zemljama, ali i činjenice da bi bez participiranja homoseksualnih osoba kultura, znanost i umjetnost bili osiromašeni. Ono što je negativno, a što su komentatori također primijetili, jest da ovako o homoseksualnim osobama ne pišu samo senzacionalistički mediji već i oni „ozbiljniji“ kakvim se index.hr i smatra. Ovakvo potenciranje seksualne orijentacije komentatori smatraju homofobnim i diskriminatornim. Na portalu telegraf.rs situacija je gotovo ista. Komentatori primjećuju konstantno naglašavanje seksualne orijentacije premijerke. Gotovo svi su se složili da je to njezina privatna stvar te da bi se mediji trebali više fokusirati na rezultate njezina rada.

8. Analiza anketnog upitnika

Kako bismo istražili medijsku prezentaciju homoseksualaca i žena u politici, provedena je anonimna Google anketa. U anketi je postavljeno 20 pitanja, a istraživanje je provedeno u razdoblju od 15. do 20. kolovoza 2020. godine. Konačan broj odgovora bio je 103. Cilj ove ankete bio je, na uzorku od 100 i više ljudi, utvrditi stavove o ženama u politici, političarima homoseksualne orijentacije i načinu na koji mediji prezentiraju ovu temu. Anketu su ispunjavali žene i muškarci, od čega je bilo 47,6% žena i 52,4% muškaraca. Što se tiče dobne strukture, u grafikonu 8.1. možemo vidjeti raspon godina. Najviše ispitanika pripada dobnim skupinama 21-30 godina (26,2%) i 41-50 godina (26,2%). Nakon njih slijedi dobna skupina 51-60 godina (24,3%). Ispitanici dobne skupine 31-40 godina našli su se na sredini ljestvice (18,4%) dok je najmanje ispitanika bilo u dobnim skupinama 20 ili mlađi i 61 ili stariji. Ispitanika koji imaju 20 ili manje godina bilo je 1,9%, a onih koji imaju 61 ili više godina 2,9%.

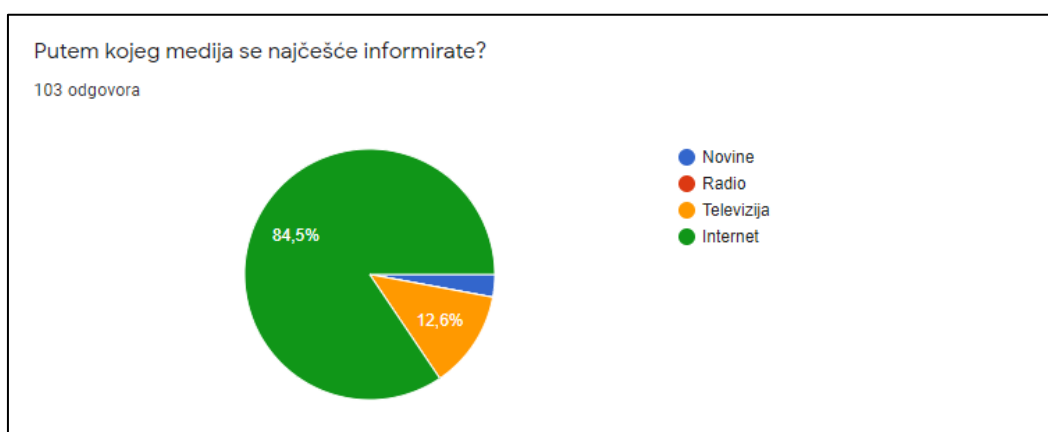

Graf 8.1. Anketno pitanje: Spol?

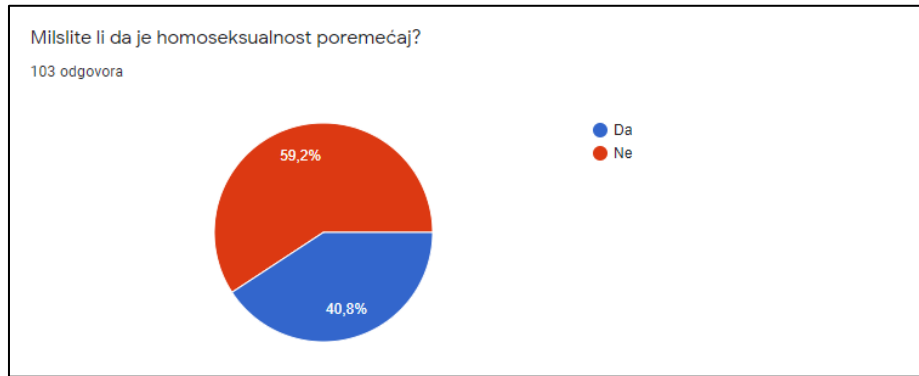
Graf 8.2. Anketno pitanje: Dob?

Budući da se ovaj diplomski rad bavi medijima, postavljeno je i pitanje vezano uz taj segmenat. Treće pitanje anketnog upitnika glasilo je: „Putem kojeg medija se najčešće informirate?“ Kao odgovor na ovo pitanje ponuđene su četiri opcije. Tri tradicionalna medija (novine, radio, televizija) i jedan novi medij (internet). Najviše ispitanika odgovorilo je da se najčešće informiraju putem interneta (84,5%). Ovaj odgovor odnosi se i na praćenje tradicionalnih medija putem digitalnih kanala, npr. čitanje vijesti na internetskim portalima. Najviše se ispitanika (12,6%) informira putem televizije, a najmanje putem novina i radija. Samo tri osobe odlučile su se za novine (2,9%) dok se apsolutno nitko nije odlučio za informiranje putem radija.

Graf 8.3. Anketno pitanje: Putem kojeg medija se najčešće informirate?

Tema ovoga diplomskog rada su homoseksualci i žene u politici, odnosno njihova medijska prezentacija. U *Grafu 8.4.* moguće je vidjeti kako je mišljenje ispitanika o homoseksualnosti podijeljeno. Da je homoseksualnost poremećaj, misle 42 osobe (40,8%), dok suprotno tome homoseksualnost ne smatra poremećajem 61 osoba (59,2%).

Graf 8.4. Anketno pitanje: Mislite li da je homoseksualnost poremećaj?

S obzirom na to da velik broj ispitanika ima negativno mišljenje o osobama homoseksualne orijentacije, pretpostavka je bila da će određenom broju smetati i medijski sadržaji posvećeni homoseksualcima. Na pitanje smeta li ispitanicima sadržaj koji govori o homoseksualcima, većina je odgovorila da im ne smeta (72,8%). Suprotno tome, 27,2% ispitanika tvrdi da im takav sadržaj smeta.

Graf 8.5. Anketno pitanje: Smeta li vam sadržaj u medijima koji govori o homoseksualcima?

U medijskim sadržajima koji uključuju homoseksualne osobe, njihova je seksualna orijentacija posebno naglašena. Više je takvih primjera navedeno u analizi izabranih medijskih sadržaja povezanih sa srpskom premijerkom Anom Brnabić. Sličan primjer priložen je i u anketni upitnik kako bismo provjerili primjećuju li ispitanici takvo potenciranje seksualne orijentacije ili ne primjećuju. Primjer je bio povezan s člankom o belgijskom premijeru i njegovom poznavanju jezika, a u kojemu je doslovno „nametnuta“ informacija da je homoseksualac. Većina ispitanika (60,9%) odgovorila je da primjećuje takvo potenciranje, dok ostali (30,1%) potenciranje nisu primijetili.

Graf 8.6. Anketno pitanje: Primjećujete li potenciranje homoseksualnosti u naslovima i tekstovima?

Primjer potenciranja homoseksualnosti u medijima/ Izvor: 24sata

SIROMAH I LOŠ ĐAK

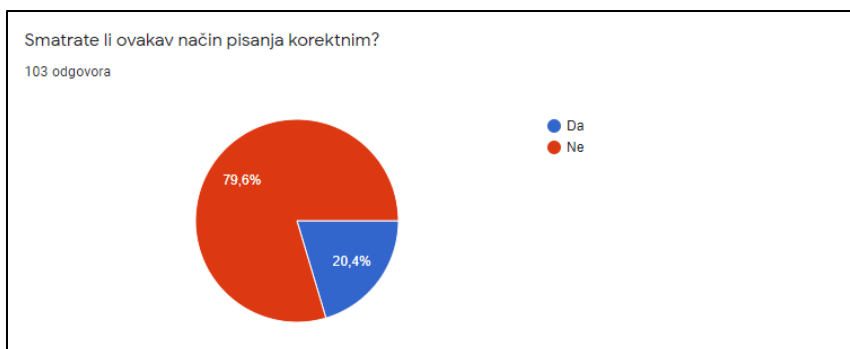
Nova belgijska vlada: Novi gej premijer ne zna jezik većine

Poliglota? Rodom Talijan, belgijski premijer zna engleski i francuski. No ne zna jezik belgijske većine - flamanski. Flamanski inače govori 6,5 milijuna Belgijanaca

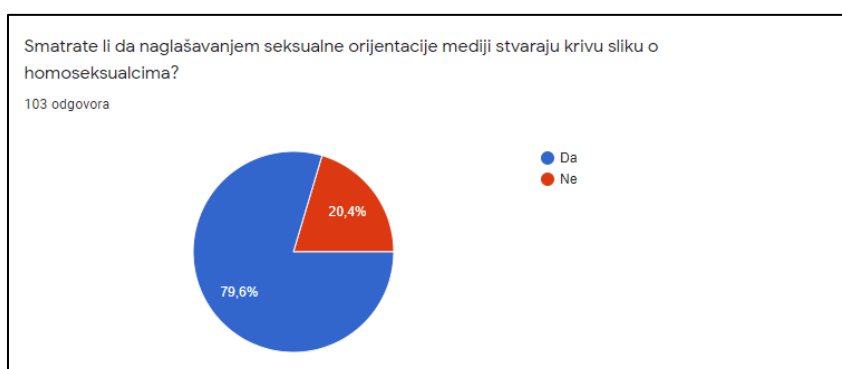
Slika 8.1. Primjer potenciranja homoseksualnosti u medijima

Potenciranje seksualne orijentacije u tekstovima pokazuje neprofesionalizam novinara jer takvim načinom pisanja mediji stvaraju pogrešnu sliku o homoseksualcima. Zato je sljedeće pitanje u anketnom upitniku bilo vezano upravo uz takav način pisanja. Na pitanje smatraju li takvo potenciranje korektnim načinom pisanja, manji broj ispitanika (20,4%) odgovorio je da smatra korektnim, dok je većina (79,6%) ispitanika odgovorila da ovakav način pisanja smatra nekorektnim.

Idućim pitanjem željelo se saznati smatraju li ispitanici da potenciranjem homoseksualnosti mediji stvaraju pogrešnu sliku o njima. Više od polovice ispitanika izabralo je „Da“ (79,6%), dok je 20,4% ispitanika odgovorilo „Ne“. Iz ovih rezultata moguće je zaključiti da publika primjećuju potenciranje homoseksualnosti u medijima i smatra da mediji time stvaraju pogrešnu sliku o homoseksualcima.

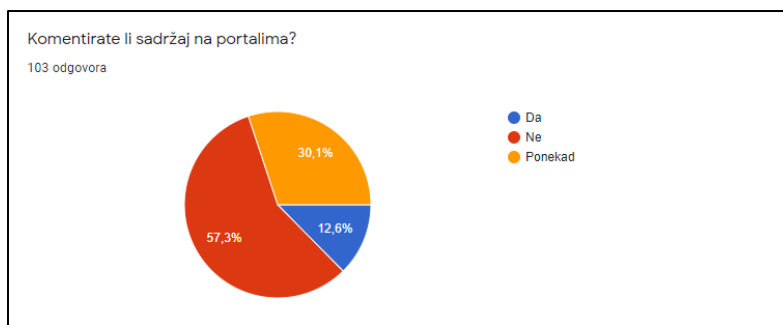
Graf 8.7. Anketno pitanje: *Smatrate li ovakav način pisanja korektnim?*

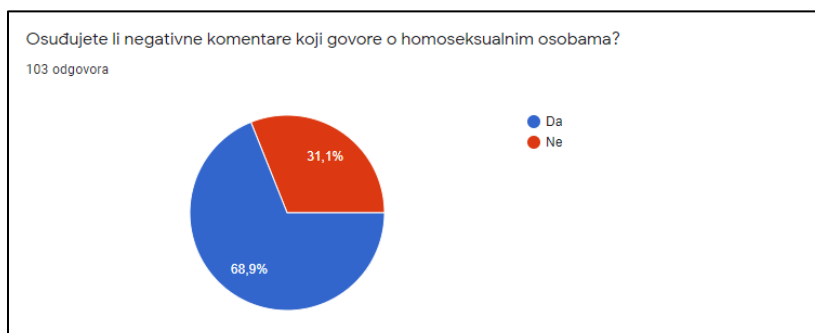
Graf 8.8. Anketno pitanje: *Smatrate li da naglašavanjem seksualne orijentacije mediji stvaraju krivu sliku o homoseksualcima?*

Osim kreiranja pogrešne slike u naslovima i tekstovima, ovakva medijska prezentacija rezultira i mnoštvom negativnih komentara. Uzmimo za primjer neke komentare na izbor Ane Brnabić za srpsku premijerku: „Samo hrabro momak“, „zar je ovo na slici ženska osoba?! Bio sam uvjeren da je neki mladić“, „Degutantno..“, „Da je muško zvalo bi se Duško“ i sl.

Iduće anketno pitanje bilo je vezano upravo za komentare, a glasilo je: „Komentirate li sadržaj na portalima?“ Većina ispitanika (57,3%) odgovorila je da sadržaj ne komentira. Za opciju „Ponekad“ odlučilo se njih 30,1%, dok je najmanji broj (12,6%) odgovorio da sadržaj komentira. Sljedećim pitanjem željelo se saznati osuđuju li ispitanici negativne komentare o homoseksualcima. Čak 32 ispitanika odgovorila su da negativne komentare ne osuđuju (31,3%) dok su ostali ispitanici, njih 71 (68,9%), odgovorili da ih osuđuju.

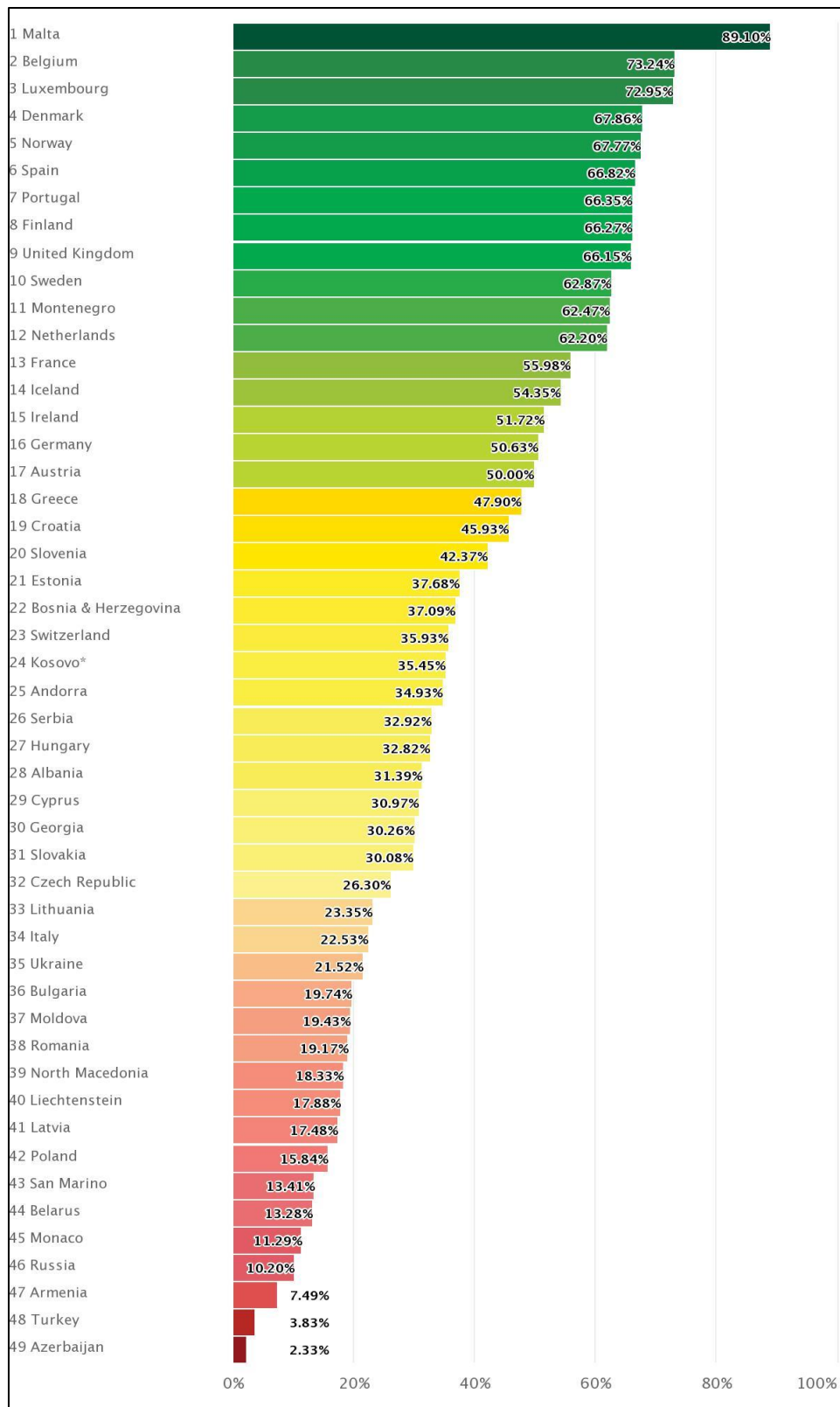

Graf 8.9. Anketno pitanje: Komentirate li sadržaj na portalima?

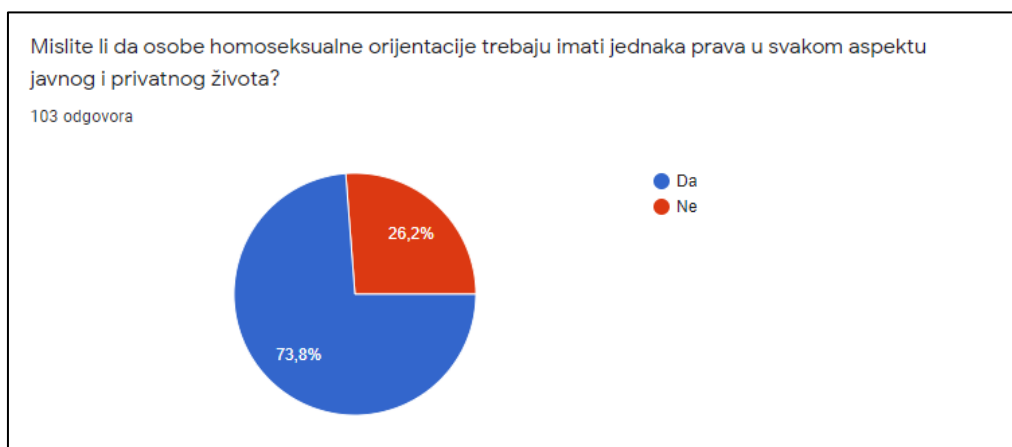
Graf 8.10. Anketno pitanje: Osuđujete li negativne komentare koji govore o homoseksualnim osobama?

Budući da se zemlje Balkana još uvijek smatraju konzervativnim, bilo je potrebno provjeriti napredak u pravima LGBTQ osoba. Godišnja lista jednakosti organizacije ILGA pokazuje u kojim zemljama LGBTQ osobe imaju najveća prava. Prema *Grafu 8.11.* za 2021. godinu Hrvatska je na 19. mjestu, Slovenija na 20., Bosna i Hercegovina na 22., dok je Srbija na 26. mjestu.

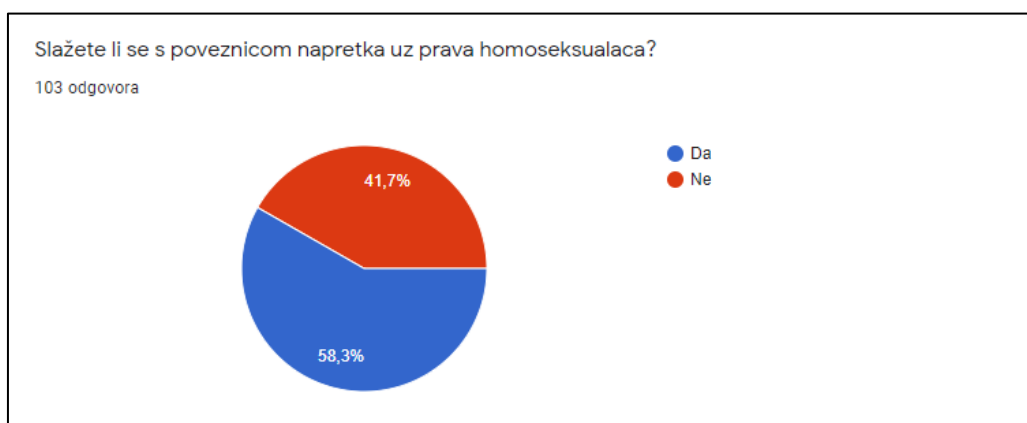

Graf 8.11. Godišnja lista jednakosti organizacije ILGA – napredak u pravima LGBTQ osoba

U sljedećem pitanju, vezanom uz prava LGBTQ osoba, od ispitanika se željelo saznati trebaju li osobe homoseksualne orijentacije imati jednaka prava u svakom aspektu privatnog i javnog života. Veći broj ispitanika (73,8%) odgovorio je „Da“, manji (26,2%) je odgovorio „Ne“. Kako se zemlje u kojima LGBTQ osobe imaju velika prava u svim aspektima javnog i privatnog života smatraju naprednijima, postavljeno je i pitanje slažu li se ispitanici s poveznicom napretka uz prava homoseksualaca. Potvrдно je odgovorilo 58,3% ispitanika, a s tim se nije složilo 41,7% ispitanika.

Graf 8.12. Anketno pitanje: Mislite li da osobe homoseksualne orijentacije trebaju imati jednaka prava u svakom aspektu javnog i privatnog života?

Graf 8.13. Anketno pitanje: Slažete li se s poveznicom napretka uz prava homoseksualca?

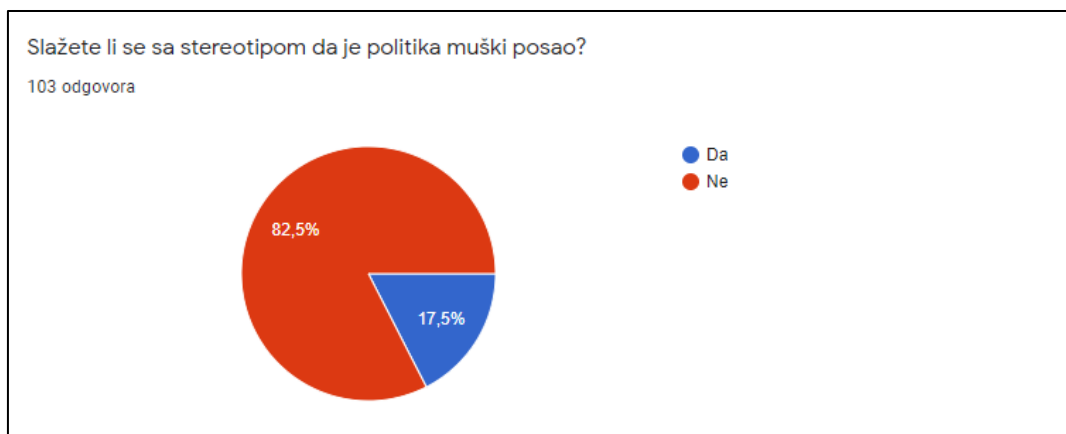
Sljedeće pitanje bavilo se sudjelovanjem LGBTQ osoba u politici. Na pitanje trebaju li osobe homoseksualne orijentacije sudjelovati u politici, većina ispitanika odgovorila je potvrдно (76,7%), dok se ostali (23,3%) nisu s time složili.

Graf 8.14. Anketno pitanje: *Smatrate li da homoseksualne osobe ne bi trebale sudjelovati u politici?*

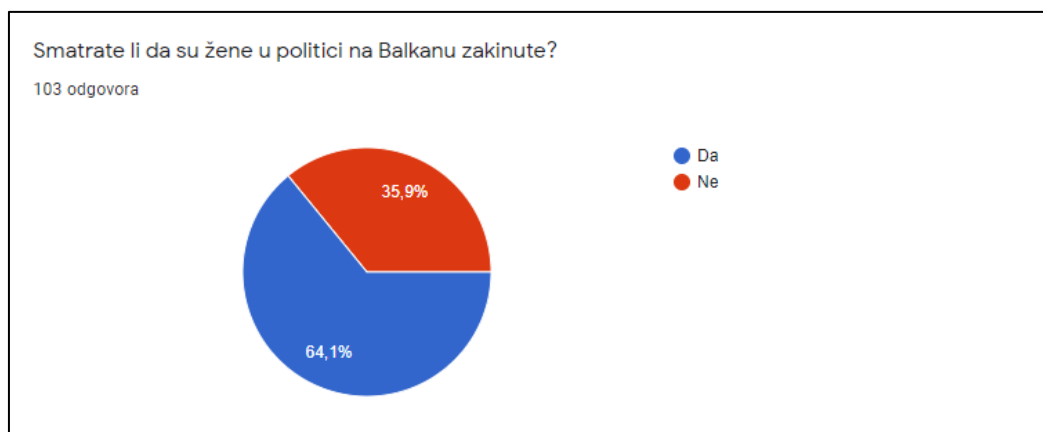
Osim LGBTQ osoba, problema sa stereotipima vezanim uz politiku imaju i žene. Politika se oduvijek smatrala „muškim“ poslom. U hrvatskom parlamentu žene su još uvijek u manjini, bez obzira na to što ih u ukupnom udjelu stanovništva ima više od muškaraca. Ipak, Hrvatska je imala premijerku Jadranku Kosor i predsjednicu države Kolindu Grabar Kitarović. Između ostalih, Vesna Pusić i Martina Dalić također su bile na važnijim političkim pozicijama; Vesna Pusić bila je ministrica vanjskih poslova, a Martina Dalić ministrica financija. No, unatoč tomu Hrvatska je još daleko od pozitivnih europskih primjera, a puno bliže balkanskim okolnostima u kojima se politika percipira kao isključivo „muški“ posao. Hrvatska je još uvijek daleko od izjednačavanja prava muškaraca i žena i poštivanja normi propisanih Zakonom o ravnopravnosti spolova. Sudjelovanje žena u politici (na najvišim pozicijama) ukazuje nam na njihov položaj u društvu.

U anketnom upitniku postavljeno je zato sljedeće pitanje: „Slažete li se sa stereotipom da je politika muški posao?“ Koliko god praksa govorila drugačije, 82,5% ispitanika odgovorilo je da se ne slaže, dok je 17,5% odgovorilo da se s navedenim stereotipom slažu.

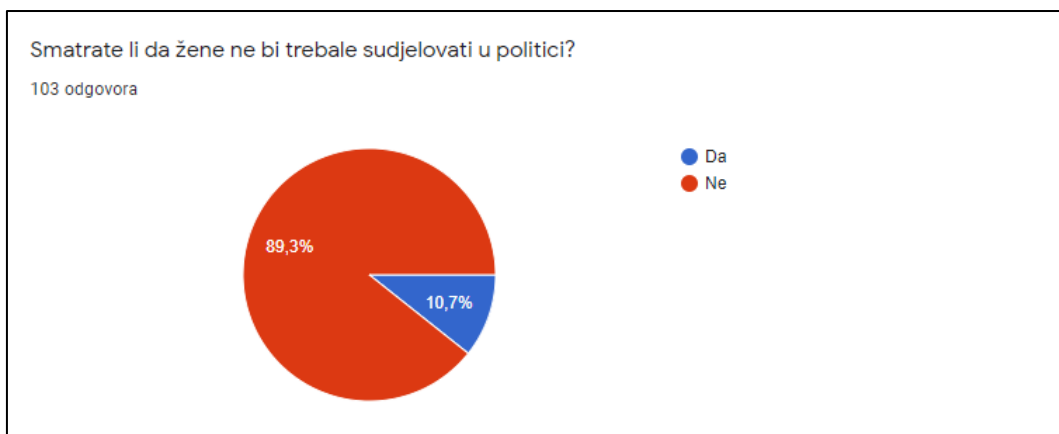
Graf 8.15. Anketno pitanje: Slažete li se sa stereotipom da je politika muški posao?

Iduće pitanje bilo je povezano s participacijom žena u politici na Balkanu, a glasilo je: „Smatrate li da su žene u politici na Balkanu zakinite?“ Pitanje se odnosilo na činjenicu da je na Balkanu još uvijek puno manje žena u politici nego muškaraca, s čime su se složili i ispitanici. Njih 64,1% je odgovorilo da su žene na Balkanu u politici zakinite, dok je 35,9% odgovorilo da nisu.

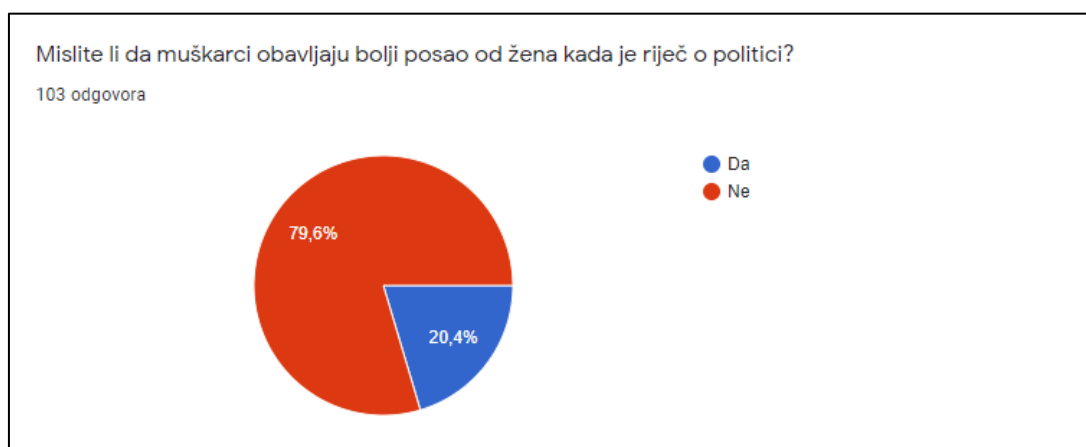
Graf 8.16. Anketno pitanje: Smatrate li da su žene u politici na Balkanu zakinite?

Na pitanje o nesudjelovanju žena u politici, više od polovice ispitanika (89,3%) nije se složilo s time da žene ne bi trebale sudjelovati u politici, dok se čak 10,7% ispitanika s time slaže.

Graf 8.17. Anketno pitanje: *Smatrate li da žene ne bi trebale sudjelovati u politici?*

Što se tiče stereotipa o „manje uspješnima“ koji prate žene u politici, na pitanje „Mislite li da muškarci obavljaju bolji posao od žena kada je riječ o politici?“, većina ispitanika (79,6%) odgovorila je negativno dok se manji postotak (20,4%) složio s tim raširenim stereotipom.

Graf 8.18. Anketno pitanje: *Mislite li da muškarci obavljaju bolji posao od žena kada je riječ o politici?*

Na anketno pitanje smatraju li ispitanici da žene moraju uložiti duplo više napora da bi došle na istu radnu poziciju kao muškarci, većina (75,7%) je odgovorila „Da“, dok su ostali (24,3%) odgovorili „Ne“.

Graf 8.19. Anketno pitanje: Smatrate li da žene moraju uložiti duplo više napora da bi došle na istu radnu poziciju kao muškarci?

Posljednje pitanje anketnog upitnika odnosilo se na medijsku prezentaciju Ane Brnabić – prve žene homoseksualne orijentacije na mjestu premijerke. U Srbiji su reakcije na njezin izbor bile podijeljene. Zanimalo nas je mišljenje ispitanika o tome kakve bi reakcije bile u Hrvatskoj u istoj situaciji. Na ovo pitanje većina ispitanika odgovorila je da bi ovu odluku podržali (69,9%) dok su ostali (30,1%) odgovorili da takvu odluku ne bi podržali.

Graf 8.20. Anketno pitanje: Kako bi reagirali da u Hrvatskoj na mjesto premijera dođe žena homoseksualne orijentacije?

9. Zaključak

Participacija žena i osoba homoseksualne orijentacije u politici još je uvijek „pod povećalom“ u zemljama Balkana. Ulazak žena u politiku i njihovo sudjelovanje u izvršnoj vlasti nikada nije bilo lako, između ostalog i zato što se politika oduvijek smatrala „muškim“ poslom. Žene su i na radnim mjestima diskriminirane, uglavnom zbog stereotipa kojima se glorificiraju muškarci i kritiziraju žene. Prema njima, žene se smatraju emocionalnim, slabim, labilnim dok su muškarci jaki, pametni, ambiciozni. Povijest pokazuje kako je društvo odredilo brigu o kućanstvu i obitelji kao temeljnu ulogu žene. Samim time ženski dio populacije bio je usmjeren na privatnu sferu života te na neki način isključen iz političke i javne sfere.

Ovakva praksa svoje korijene pokazuje i danas pa se i dalje smatra da ženama nije mjesto u politici jer im je zbog brige o obitelji puno teže aktivno u njoj sudjelovati ili parirati muškarcima na višim i bolje plaćenim radnim mjestima. Ipak, i u hrvatskoj se politici istaknulo nekoliko žena, poput već spomenutih - bivše predsjednice države Kolinde Grabar Kitarović i premijerke Jadranke Kosor. Da situacija nije bolja, potvrđuje činjenica da je trenutno u Hrvatskom saboru tek 19 posto žena. Što se tiče srpske politike, i oni rade na tome da se broj žena u politici poveća, a krajnji cilj je podići participaciju žena na 50 posto kako bi se postigla rodna jednakost u politici. Važno je naglasiti da je 2016. godine Srbija (izvan Europe) počela mjeriti godišnji napredak u rodnoj ravnopravnosti. Prošlogodišnji rezultati Srbije pokazali su da ima bolji rezultat od više od polovice zemalja Europske unije.

Kroz povijest, homoseksualizam je smatran poremećajem, a pripadnike ove seksualne orijentacije često se osuđivalo i progonilo. Nakon „Pobune Stonewall“, čiji je cilj bio povećati prava homoseksualaca, situacija u svijetu ipak se mijenja. Osnivaju se različite homoseksualne organizacije kojima je cilj smanjenje mržnje prema homoseksualcima i borba za njihova prava. Tek 2009. godine dogodio se prvi slučaj izjašnjavanja političara i političarki o pitanju seksualne orijentacije. Radilo se o političarki Jóhanni Sigurðardóttir, koja je bila izabrana za premijerku Islanda i tada je postala prva otvoreno LGBTQ osoba na svijetu koja obavlja takvu funkciju. Njezin primjer slijedili su belgijski političar Elio Di Rupo, luksemburški političar Xavier Bettel, irski političar Leo Varadkar i srpska političarka Ana Brnabić. Svi su oni bili izabrani na mjesto premijera ili premijerke. Prvi političari homoseksualne orijentacije u Hrvatskoj bili su Damir Hršak i Sanja Galeković, koji ipak nisu uspjeli ući u visoku politiku. Uz Hršaka i Galinić, druga deklarirana *gay* osoba koja se

kandidirala za Hrvatski sabor bio je Vinko Kalinić, inače tajnik ultrakonzervativnog HČSP-a, koji također u svojem pokušaju nije uspio.

Izbor premijerke Ana Brnabić u Srbiji izazvao je brojne polemike i bio intenzivno medijski popraćen – s obveznim spominjanjem dviju odrednica (žena i homoseksualna osoba) u naslovima i tekstovima. Za analizu medijskih sadržaja, u istraživačkom dijelu ovoga diplomskog rada, izabrana su dva portala: hrvatski (index.hr) i srpski (telegraf.rs). Portali su praćeni u razdoblju od šest mjeseci, a sa svakog portala izabrano je osam tekstova. Njihovom analizom utvrđeno je kako je baš u svim tekstovima naglašena seksualna orijentacija Ane Brnabić, čime je ujedno potvrđena prva hipoteza rada koja je glasila: Novinari u tekstovima na portalima potenciraju seksualnu orijentaciju Ane Brnabić. Druga je hipoteza glasila: Novinari u tekstovima na portalima potenciraju spol Ane Brnabić, no ona nije potvrđena. Na portalu index.hr u odabranim primjerima informacija da je Ana Brnabić prva žena na poziciji premijerke Srbije spomenuta je samo dvaput, dok na srpskom portalu telegraf.rs četiri puta. U analizu su bili uključeni i drugi čitani portali – hrvatski (vecernji.hr i 24sata.hr) i srpski (24sata.rs i blic.rs). Na svakom od portala odabrano je pet tekstova u kojima je također provjereno naglašavanje homoseksualne orijentacije i spola. Na hrvatskim portalima u svih deset tekstova naglašena je seksualna orijentacija Ane Brnabić, a na portalu 24sata.hr od pet tekstova u dva je naglašeno i da je prva žena na poziciji premijerke Srbije. Što se tiče srpskih portala, od pet pregledanih tekstova tri su sadržavala informaciju o premijerkinoj seksualnoj orijentaciji, a to da je žena naglašeno je također triput. Na portalu blic.rs u tri teksta naglašeno je da je Ana Brnabić *gay*, a samo u jednom je naglašeno i da je prva žena na poziciji premijerke Srbije.

U istraživačkom dijelu diplomskog rada osvrnula sam se i na komentare koji se nalaze ispod tekstova o Ani Brnabić, objavljenih na odabranim portalima. Suprotno očekivanju, brojčano više komentara bilo je pozitivnih. Izdvajam nekoliko primjera s portala index.hr: „Prestrašan izbor naslova i 'vijesti' uopće! Zašto se njena seksualna orijentacija mora spominjati? Samo zbog pridobivanja klikova? Lajkova? Bijesnih komentara? Sramota. Kada malo bolje pogledate, to vam je isto kao da ste napisali nakon KGK izbora – 'Hrvatska dobila heteroseksualnu predsjednicu'. Fuj novinarski kriteriji.“ ili „Kao profil, jako ste na strani seksualnih manjina i 'borci za različitost'. Što je sada potrebno toliko puta spominati njenu seksualnu orijentaciju, zar to nije normalno????? Sad kad vam treba vijest, onda možete potencirati, onda je ok.....licemjeri....“.

Evo i nekoliko komentara s portala blic.rs: „Nije problem što je gej, već to što o tome javno govori, čime se to javno promovira. Zašto bi to nas interesovalo!? To je njena lična stvar. Mislim da nekome odgovara da nas je što manje, te odatle ova zamena teza u ovom slučaju. Šta mene, kao građanina zanima njena sklonost, bolest, ili slično, ako svoj posao radi u interesu nas!? Ali, ako već priča o svojoj orijentaciji kao političarka, onda se određene stvari ipak menjaju. Po meni, tim ljudima treba pomoći, da bi bili u stanju da nam pomognu.“ Manje komentara bilo je u negativnom kontekstu, a neki od njih su: „Opredeljenje je nebitno što se nje lično tiče, no, kao takva ne može biti premijer Srbije. Niko joj ne brani da šeta do mile volje, samo što dalje od naše dece. Porodica je na prvom mestu, a ona zastupa nešto drugo. E, to drugo je poraz za porodicu.“, „Sramota jedna ! Kakav narod takva vlast ?! Da narod valja nebi trpeo takvu vlast!?”

Nakon analize medijskih sadržaja, analizirani su i rezultati anketnog upitnika koji je bio proveden anonimno putem Googlea, a u svrhu istraživanja medijske prezentacije homoseksualaca i žena u politici. Proveden je u razdoblju od 15. do 20. kolovoza 2020. godine, a anketa se sastojala od 20 pitanja. Konačan broj odgovora bio je 103. Cilj ove ankete bio je, na uzorku od 100 i više ispitanika, utvrditi mišljenja o ženama u politici, političarima homoseksualne orijentacije i načinu na koji mediji prezentiraju ovu temu. Ispitanici su potvrdili da se informiraju najviše putem interneta, odnosno portala i društvenih mreža. Budući da se ovaj diplomski rad bavi temom homoseksualnosti, postavila sam i pitanje smatraju li ispitanici homoseksualnost poremećajem. Razlika u odgovorima nije bila velika; pokazalo se da više od 50 posto ispitanika smatra homoseksualnost poremećajem. Ipak, 72,8 posto ispitanika izjavilo je da im ne smeta medijski sadržaj koji govori o homoseksualcima. Ispitanici su bili složni i u tome da u medijskim naslovima i tekstovima primjećuju naglašavanje homoseksualne orijentacije pojedinaca. Konkretno, u anketi je bio naveden primjer belgijskog premijera homoseksualne orijentacije.

Naglašavanje homoseksualne orijentacije u primjeru navedenom u anketi nije se svidjelo ispitanicima pa je tako 79,6% odgovorilo da ovakav novinarski pristup smatraju nekorektnim te da taj pristup pridonosi stvaranju pogrešne slike o homoseksualcima. Većina ispitanika (73,8%) smatra da osobe LGBTQ populacije trebaju imati ista prava kao i svi ostali u svim aspektima života. Sudjelovanje homoseksualaca u politici također je bilo jedno od anketnih pitanja. Više od 70 posto ispitanika smatra da bi homoseksualci trebali sudjelovati u politici. Sljedeći dio ankete obuhvatio je problem stereotipiziranja žena općenito i vezano uz posao. Prema odgovorima iz ankete, politika se više ne smatra muškim poslom, ali i dalje je

dominantno uvjerenje da su žene u politici zakinute. Također, rezultati ankete pokazali su da se ispitanici slažu s tim da muškarci, kada je riječ o politici, ne obavljaju posao bolje od žena, ali ipak žene moraju uložiti više napora kako bi došle na više pozicije u politici. Na pitanje kako bi reagirali kada bi u Hrvatskoj na mjesto premijerke bila izabrana žena homoseksualne orijentacije, više ispitanika odgovorilo je da bi podržali takav izbor.

Zaključno, na temelju provedenog istraživanja medijske prezentacije srpske premijerke Ane Brnabić, u ovom diplomskom radu se dokazuje kako mediji naglašavanjem spola i seksualne orijentacije političara, s jedne strane, potvrđuju i distribuiraju rodne stereotipe; a s druge strane, kreiraju pogrešnu sliku o pripadnicima homoseksualne orijentacije.

—
2024

Sveučilište Sjever

—
2024

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Petra Ivančan pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjeru portala indeks.hr i telegraf.rs te da unavedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Petra Ivančan neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Medijska prezentacija Ane Brnabić na primjeru portala indeks.hr i telegraf.rs čija sam autorica.

Studentica:

10. Literatura

Knjige:

- [1] Cohen, Richard. 2013. *Otvoreno o homoseksualnosti: Naličje tolerancije*. Zagreb: Naklada Benedikta.
- [2] Grdešić, Maša. 2020. *Zamke pristojnosti*. Zagreb: Fraktura.
- [3] Herzog, Dagmar. 2015. *Seksualnost u Europi 20. stoljeća*. Zagreb: Udruženje Zagreb Pride.
- [4] Lóránd, Zsafia. 2020. *Feministički izazov socijalističkoj državi Jugoslaviji*. Zagreb: Fraktura.
- [5] Reilly, Robert R. 2016. *Kako gay postaje ok*. Split: Verbum.

Časopisi i zbornici:

- [6] Arbanas, Goran. 2016. „Razvoj rodnog identiteta i seksualne orijentacije“. U: Popović, Stjepka et al. (ur.): *Zaštita prava djece i mladih na seksualno zdravlje*. Rijeka: Medicinski fakultet Sveučilišta, str. 26-36.
- [7] Galić, Branka. 2011. „Žene i rad u suvremenom društvu – značaj „orodnjelog” rada“. *Sociologija i prostor*, Vol. 49, No. 1, str. 25-48.
- [8] Jergovski, Antonija. 2010. „Stakleni strop. Granice u napredovanju žena na radnom mjestu“. *Obnovljeni Život*, Vol. 65, No. 3, str. 403-412.
- [9] Jurčić, Danijela. 2017. „Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj“. *Mostariensia*, Vol. 21, No. 1, str. 127-136.
- [10] Lubina, Tihana. 2014. „Rodni stereotipi: objektivizacija ženskog lika u medijima“. *Pravni vjesnik*, Vol. 30, No. 2, str. 213-233.
- [11] Rupčić, Danijela. 2018. „Značenje pojma rod i njegova primjena u hrvatskom pravnom poretku“. *Crkva u svijetu*, Vol. 53, No. 2, str. 169-194.

Internetski izvori:

[12] <https://www.zadarskilist.hr/clanci/08092011/rodna-socijalizacija---cuvar-poretka--ili-razvojni-kamen-okolo-vrata> (dostupno 03.08.2020.)

[13] https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_85_2728.html (dostupno 03.08.2020.)

[14] <https://www.libela.org/sa-stavom/10725-zene-u-politici-nisu-dekorativna-kulisa-niti-je-rodna-ravnopravnost-floskula/> (dostupno 05.08.2020.)

[15] <https://www.24sata.hr/news/otkad-su-nam-muskarci-dali-pravo-glasa-svijet-je-naopako-701788-floskula/> (dostupno 06.08.2020.)

[16] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/HSP-u-AS-pristupio-Anto-Kovacevic-poznat-po-sloganu-Bog-je-zenu-stvorio-za-madraca-a-ne-mudraca/838073.aspx> (dostupno 06.08.2020.)

[17] <https://www.danas.rs/bbc-news-serbian/izbori-2020-zene-i-politika-u-srbiji-mnogo-ljudi-mi-je-reklo-da-mi-tako-nesto-nije-trebalo-u-zivotu/> (dostupno 06.08.2020.)

[18] <https://www.zagorje.com/clanak/vijesti/vinko-kalinic-prvi-deklarirani-homoseksualac-u-saboru> (dostupno 06.08.2020.)

[19] <https://www.medijskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/> (15.08.2020.)

[20] <https://www.24sata.hr/news/pete-buttigieg-homoseksualac-vjernik-koji-zeli-u-bijeluku-674226> (17.08.2020.)

[21] <https://www.vecernji.hr/showbiz/nakon-32-godine-bivsa-supruga-gay-glazbenika-odlucila-ga-tuziti-a-on-je-sretno-ozenjen-preko-20-godina-1412724> (17.08.2020.)

[22] <https://www.crol.hr/index.php/vijesti/8609-srpska-pravoslavna-crkva-ne-zeli-anu-brnabic-za-premierku-jer-je-lezbijka> (17.08.2020.)

[23] https://www.index.hr/vijesti/clanak/dobiva-li-srbija-gay-premierku/975371.aspx?fb_comment_id=1482514431814900_1482534131812930 (17.08.2020.)

[24] https://www.index.hr/vijesti/clanak/mozete-li-zamisliti-da-hrvatska-dobije-gay-premieru-porijeklom-iz-srbije/977235.aspx?fb_comment_id=1753388271343316_1753402348008575 (dostupno 17.08.2020.)

- [25] <https://rm.coe.int/translation-preporuka-se-12-06-2019-/1680968597>(dostupno 20.08.2020.)
- [26] https://www.fli.ba/wp-content/uploads/2016/01/lubina_brkic_klompok-2-1.pdf(dostupno 20.08.2020.)
- [27] <https://net.hr/hot/zvijezde/golisava-lidija-bacic-snimila-najvruci-video-do-sada-njena-guza-je-u-prvom-planu-a-fanovi-zazivaju-gospu-da-ih-spasi/>(dostupno 20.08.2020.)
- [28] <https://net.hr/hot/zvijezde/tijelo-boginje-i-u-sestom-desetljecu-salma-hayek-istaknula-atribute-u-minijaturnom-bikiniju/>(dostupno 20.08.2020.)
- [29] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/srpska-pravoslavna-crkva-ne-zeli-lezbijku-za-premijerku/969678.aspx>(dostupno 27.08.2020.)
- [30] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dobiva-li-srbija-gay-premijerku/975371.aspx>(dostupno 27.08.2020.)
- [31] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/gay-ministrice-izabrana-za-novu-mandatarku-srpske-vlade/977132.aspx>(dostupno 27.08.2020.)
- [32] https://www.index.hr/vijesti/clanak/foto-video-ona-je-gay-djed-i-baka-ostavili-su-joj-kucu-na-krku-i-nova-je-srpska-premijerka/976081.aspx?fb_comment_id=1717528328274817_1717570724937244 (dostupno 27.08.2020.)
- [33] https://www.index.hr/vijesti/clanak/mozete-li-zamisliti-da-hrvatska-dobije-gay-premijera-porijeklom-iz-srbije/977235.aspx?fb_comment_id=1753388271343316_1753402348008575(dostupno 27.08.2020.)
- [34] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Hoce-li-se-zbog-gay-premijerke-u-Srbiji-raspasti-Vuciceva-vladajuca-koalicija/977533.aspx>(dostupno 27.08.2020.)
- [35] https://www.index.hr/vijesti/clanak/izbor-gay-premijerke-napredni-vucic-sve-vise-podsjeca-na-tudjmana-ali-i-erdogana/980363.aspx?fb_comment_id=1093378970764216_1093431207425659(dostupno 28.08.2020.)

- [36] https://www.index.hr/vijesti/clanak/brnabic-ako-srbija-mora-birati-izmedju-rusije-i-eu-izabrat-ce-eu/980711.aspx?fb_comment_id=1385159648238986_1385179138237037(dostupno 28.08.2020.)
- [37] <https://www.telegraf.rs/zanimljivosti/2840581-ana-brnabic-ce-biti-drugi-gej-premijer-u-istoriji-srbije-foto>(dostupno 28.08.2020.)
- [38] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2855636-rasprava-o-novoj-vladi-tema-i-u-njujork-tajmsu-ovako-cuveni-list-komentarise-stav-brnabicke>(dostupno 28.08.2020.)
- [39] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2854126-da-li-je-palma-promenio-misljenje-nakon-sto-je-saslusao-ekspeze-evo-sta-je-rekao-o-brnabicki-u-skupstini>(dostupno 28.08.2020.)
- [40] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2882899-brnabic-za-gardijan-srbija-se-menja-veoma-brzo-a-ja-sam-deo-te-promene>(dostupno 01.09.2020.)
- [41] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2896014-ne-znam-da-li-je-besmislenije-kada-kazu-da-nisam-dostojna-da-vodim-vladu-zato-sto-sam-gej-ili-da-sam-postavljena-upravo-zbog-toga>(dostupno 01.09.2020.)
- [42] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2926003-ekonomist-pitao-brnabic-vi-ste-gej-da-li-ste-se-vec-videli-sa-putinom>(dostupno 01.09.2020.)
- [43] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2833249-svetske-agencije-prva-zena-i-prva-gej-osoba-na-celu-vlade-srbije-i-na-balkanu>(dostupno 01.09.2020.)
- [44] <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/2856698-istorijski-potez-ovako-su-svetske-agencije-javile-o-izboru-ane-brnabic-za-premijerku-srbije>(dostupno 01.09.2020.)
- [45] <https://www.vecernji.hr/vijesti/srbiju-ce-uciti-toleranciji-rezati-birokraciju-i-namete-1105284>(dostupno 09.09.2020.)
- [46] <https://www.vecernji.hr/vijesti/prva-izjava-nove-premijerke-srbije-tesko-je-naslijediti-pravog-lidera-1176841>(dostupno 09.09.2020.)
- [47] <https://www.vecernji.hr/vijesti/ni-u-irskoj-vise-nije-nezamislivo-da-je-premijer-homoseksualac-1177055>(dostupno 09.09.2020.)
- [48] <https://www.vecernji.hr/vijesti/srbija-ana-brnabic-aleksandar-vucic-tomislav-zigmanov-1178854>(dostupno 09.09.2020.)

- [49] <https://www.vecernji.hr/premium/djed-ane-brnabic-spasavao-je-iz-vojarni-u-srbiji-mladice-s-krka-1991-1179964>(dostupno 09.09.2020.)
- [50] <https://www.24sata.hr/news/srbija-dobila-prvu-premierku-brnabic-prisegnula-u-skupstini-530532>(dostupno 09.09.2020.)
- [51] <https://www.24sata.hr/news/vucic-u-problemima-koalicija-mu-puca-zbog-gay-premierke-529053>(dostupno 09.09.2020.)
- [52] <https://www.24sata.hr/news/gay-hrvatica-u-vladi-srbije-divna-je-i-vjecno-nasmijana-527925>(dostupno 09.09.2020.)
- [53] <https://www.24online.info/globus-ana-brnabic-vucicev-jak-ali-izazovan-potez/>(dostupno 10.09.2020.)
- [54] <https://www.24online.info/ap-hitnokonzervativna-srbija-izabrala-gej-premierku/>(dostupno 10.09.2020.)
- [55] <https://www.24online.info/agencije-prva-zena-i-prva-gej-osoba-na-celu-vlade-srbije/>(dostupno 10.09.2020.)
- [56] <https://www.blic.rs/vesti/politika/njujork-tajms-i-fajnensel-tajms-gej-premierka-modernizuje-srpsku-birokratiju/ngrkc3j> (dostupno 10.09.2020.)
- [57] <https://www.blic.rs/vesti/politika/izbor-nove-vlade-mozete-da-me-zovete-sultanija-homopremijerkaali-ja-cu-menjati-srbiju/s8w9cpp> (dostupno 10.09.2020.)
- [58] <https://www.blic.rs/vesti/politika/gej-premierka-evo-zasto-je-ana-brnabic-dobra-za-srbiju/c2edrh3> (dostupno 10.09.2020.)
- [59] <https://www.blic.rs/vesti/svet/intervju-ruski-strucnjak-za-balkan-za-blic-putinu-ne-smeta-da-srbija-ude-u-eu/sh26x86> (dostupno 10.09.2020.)
- [60] <https://www.blic.rs/vesti/politika/blic-intervju-zorana-mihajlovic-nedostaje-nam-vucic-u-vladi/5rm5f61> (dostupno 10.09.2020.)
- [61] <https://objektivno.hr/vise-zena-na-visokim-pozicijama-jamci-bolje-rezultate-tvrtke-61239> (dostupno 20.06.2021.)
- [62] <https://z1info.rs/najcitaniji-mediji-na-internetu-u-srbiji-rang-lista/> (dostupno 20.06.2021.)

[63] <https://www.media.ba/bs/etikaregulativa-menadzment-novinarstvo-etika/mediji-u-raljama-profita> (dostupno 20.06.2021.)

[64] <https://www.zeneimediji.hr/lokalni-izbori-2021-kvote-o-zastupljenosti-spolova-korist-ili-problem/> (dostupno 20.06.2021.)

[65] <https://www.bib.irb.hr/845328> (dostupno 27.06.2021)

11. Popis slika i grafikona

<i>Slika 6.1.1. Pravoslavna crkva očajnički pokušava spriječiti lezbijku da postane premijerka Srbije ...</i>	23
<i>Slika 6.1.2. Dobiva li Srbija gay premijerku?</i>	24
<i>Slika 6.1.3. Ulomak iz teksta: Dnevnik HRT-a se opet blamira: 'Zaboravili' spomenuti da je nova premijerka Srbije gay.....</i>	26
<i>Slika 6.2.1. Ulomak iz teksta: Ana Brnabić će biti DRUGI GEJ PREMIJER u istoriji Srbije.....</i>	27
<i>Slika 6.2.2. Ulomak iz teksta: Ana Brnabić će biti DRUGI GEJ PREMIJER u istoriji Srbije.....</i>	28
<i>Slika 6.2.3. Ulomak iz teksta: Rasprava o novoj Vladi tema i u Njujork Tajmsu: Ovako čuveni list komentariše stav Brnabićke.....</i>	28
<i>Slika 6.2.4. Ulomak iz teksta: Da li je Palma promenio mišljenje nakon što je saslušao ekspoz: Evo šta je rekao o Brnabićki u Skupštini</i>	29
<i>Slika 6.2.5. Tekst pod naslovom: Ne znam da li je besmislenije kada kažu da nisam dostojna da vodim Vladu zato što sam gej ili da sam postavljena upravo zbog toga</i>	29
<i>Slika 6.2.6. Ulomak iz teksta: Svetske agencije: Prva žena i prva gej osoba na čelu Vlade Srbije i na Balkanu</i>	30
<i>Slika 6.2.7. Ulomak iz teksta: ISTORIJSKI POTEZ: Ovako su svetske agencije javile o izboru Ane Brnabić za premijerku Srbije.....</i>	30
<i>Slika 6.2.8. Ulomak iz teksta: ISTORIJSKI POTEZ: Ovako su svetske agencije javile o izboru Ane Brnabić za premijerku Srbije.....</i>	31
<i>Graf 8.1. Anketno pitanje: Spol?</i>	41
<i>Graf 8.2. Anketno pitanje: Dob?</i>	42
<i>Graf 8.3. Anketno pitanje: Putem kojeg medija se najčešće informirate?</i>	42
<i>Graf 8.4. Anketno pitanje: Mislite li da je homoseksualnost poremećaj?.....</i>	43
<i>Graf 8.5. Anketno pitanje: Smeta li vam sadržaj u medijima koji govori o homoseksualcima?</i>	43
<i>Graf 8.6. Anketno pitanje: Primjećujete li potenciranje homoseksualnosti u naslovima i tekstovima?</i>	44
<i>Graf 8.7. Anketno pitanje: Smatrate li ovakav način pisanja korektnim?</i>	46
<i>Graf 8.8. Anketno pitanje: Smatrate li da naglašavanjem seksualne orijentacije mediji stvaraju krivu sliku o homoseksualcima?</i>	46
<i>Graf 8.9. Anketno pitanje: Komentirate li sadržaj na portalima?</i>	47
<i>Graf 8.10. Anketno pitanje: Osuđujete li negativne komentare koji govore o homoseksualnim osobama?</i>	47
<i>Graf 8.11. Godišnja lista jednakosti organizacije ILGA – napredak u pravima LGBTIQ osoba</i>	48
<i>Graf 8.12. Anketno pitanje: Mislite li da osobe homoseksualne orijentacije trebaju imati jednaka prava u svakom aspektu javnog i privatnog života?</i>	49
<i>Graf 8.13. Anketno pitanje: Slažete li se s poveznicom napretka uz prava homoseksualca?</i>	49
<i>Graf 8.14. Anketno pitanje: Smatrate li da homoseksualne osobe ne bi trebale sudjelovati u politici?</i>	50
<i>Graf 8.15. Anketno pitanje: Slažete li se sa stereotipom da je politika muški posao?</i>	51
<i>Graf 8.16. Anketno pitanje: Smatrate li da su žene u politici na Balkanu zakinute?</i>	51
<i>Graf 8.17. Anketno pitanje: Smatrate li da žene ne bi trebale sudjelovati u politici?</i>	52
<i>Graf 8.18. Anketno pitanje: Mislite li da muškarci obavljaju bolji posao od žena kada je riječ o politici?</i>	52

<i>Graf 8.19. Anketno pitanje: Smatrate li da žene moraju uložiti duplo više napora da bi došle na istu radnu poziciju kao muškarci?.....</i>	<i>53</i>
<i>Graf 8.20. Anketno pitanje: Kako bi reagirali da u Hrvatskoj na mjesto premijera dođe žena homoseksualne orijentacije?</i>	<i>53</i>